ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ПЬАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

№95 (22.503) • 2013 гъэм накъыгъэм (майм) и 28, гъубж • Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ • И уасэр соми 3-щ •

adyghe@mail.ru
adygeale.ru

Арэзы щытохъуэ

● ЗэІущІэхэр

КъБР-м и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен республикэм и муниципальнэ районэхэмрэ къалэ округхэмрэ я щІыпІэ администрацІэхэм я унафэщІхэм я зэІущІэ накъыгъэм и 24-м Дзэлыкъуэкъуажэ щригъэкІуэкІащ.

АБЫ ЯПЭ щыкІэ Къамылыкъуэ къуажэкІэм щагъэува мывэхьэк карьерым къызэІунхащ, Іэнатіэщ Іэм и щытыкІэм, и лэжьэкІэм зыхигъэгъуэзащ. Карьерым гектар 24-рэ еубыд, мывэхэр Балъкъ псыхъуэм кыдашынущ икІи пшахъуэкІэ, мывэкІэщхъ зэмылІэужьыгъуэхэмкІэ республикэм и уухаКІуэ организацэхэр кызэгригъэпэщынущ. Кьаноныгъуэ Арсен ІэнатІэщІэм и унафэщІхэм ягу кьиГьэкІыжащ кьабзагъэм хуэфащэ гулъытэ хуащІын, куейм и экологием хуэсакъын зэрыхуейр.

КъыкІэлъыкІуэу хъэрычэтыщІэ Іуэхущ Іапі э щыкІуэхэм папщІэ Дзэлыкъуэкъуажэ щацуэ бизнес-инкубаторым щыІащ. Апхуэдэу лъхуапІэ унэр зэгъэпэщыжынкІэ кІыхьаІыхь щІэхъуар зэхигъэкІащ, районым сымаджэщыр зыхуей хуэгъэзэным мы гъэм щІадзэну пщэрыльящищІащ. Абы сом мелуан 55-рэ хухахьнущ.

ЗэІущІэр кьыщыхъэІунхьм, республикэм и Іэтащхьэм къыхигъэщащ иужьрей илъэсхэм Дзэлыкъуэ районым и социально-экономикэ гъащІэм зэхъуэкІыныгъэфІхэр кьыхэзрыщыхьыр. Псом япэу ахэр щыныфыгъагъуд жыг хадэхэр гъэкІыныгъэ Іэщ гъэхъунымрэ я Іэнатіэхэм. Сабийуэ кьалъхумкІ республикэм щынэхьыфІхэм ящыщщ, хьэрычэтыщІэхэм я бжыгъэм хуэзыІэ, Іэнатіэншэу зезыгъэтхъэм кІэроху.

- Фи щІыр фи кьуленгъэщ, Ар бэдзэжьу кьафщГэрэ, хэхъуэ къеврГэт хъунущ. ЩІыр къеІыхьным пыщІа Іуэхум лъэпощхьэпо кьыхагъэкІмэ, зыкъыхтхэвГъэзэ, дэ абы хуэфащэ унафэтетщІыхьынщ. Унагъуэ хозяйствэхэм зедгъэужьын, щІыхуэхр абыхэм тедгъэгушхэн хуейщ. Псалъэм папщІэ, жыг хадэ зезыхьэнухэм кредит кьыщацтэкІэ защІэгъэзэкъуапхъэщ, - кьиГьэлъэгъуащ Къанокъуэ Арсен икІи апхуэдэхэм жыдджэру ядэзжьыну Мэкъумэш хозяйствэмкІэ министерствэм пщэрыльрь щищІащ.

Экологие и лъэныкъуэкІэ ерыскыпхээ кьабзэхэм яІэ щІэупщІэм и гугъу щищІым, Кьэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэм кьыхигъэщащ инвестицэ проект нп районым зэрыщагъэзэщІэнур. Джэдкъазылым щелэжьыну а Іэнатіэм къэрал шэсыпІэ кьыхуэзрагъэпэщащ. Къанокъуэ Арсен зэпкрыхуэр кьытеувыІащ апэ игъэщыпхъэу кьиІытхъэхэмрэ лъэпощхьопохэр зыхуэдэмрэ, илъэс кьІэкІэ зэтрихьа ныкъусаныгъэхэр зэуІуу, зэкІэпыхьаеу, фейдэ пыІту яГьэзэкІуэжьын папщІэ къапэщыт къалэнхэм, щІыналъэ, федеральнэ программэ хэхахэр зэрагъэзэщІэну щІыкІэм.

КъБР-м экономикэ зыужьыныгъэмкІэ и министр **Мусуков Алий** зэхуэсахэр хигъэгъуэзащ социально-экономикэ зыуэзащІыныгъэ и лъэныкъуэкІэ куейм и рейтинг оценкэр зыхуэдэм. Абы зэрыжиІамкІэ, районым цыху мин 49-рэ щопсэу, сабийуэ кьахэхъуэр республикэм икУ нту кьыщацъхум щІегъу. Куейм и предприятэхэм цыху 3600-рэ щолажьэ, Іэнатіэншэу ятхар 971-рэ ящэху. Предприятиэм щыщ цыщу бгъур ерыскыы промышленностым хуоэз. Нэгъабэ езыхэм я хэхъуэрэн хуэдитІкІэ нэхъыбэ хуэзащІэгъэІуащ, налогыр кьыхэкІыр хуэдищым нагъэсащ.

Дзэлыкъуэ районым и экономикэ щІыпІэ хэхам министрыр щхьэхуэу кьытеувыІащ.

- Илъэсым цІыху мини 10-м нэблагъэ щызэблэкІыну Джылы-Су курортым инвестицэу сом мелард 12-м щІигъу кьыщагъэсэбэпынущ, Нартсанэ икІыу абы кІуэ автомобиль гъэуэр мы гъэм хьэзыр хъунущ, - кьыхигъэщащ Мусуков Алий.

ИужькІэ Дзэлыкъуэ муниципальнэ районым и щІыпІэ администрацэм и Іэтащхьэ **Шэт Мэчрэйл** зэІущІэм щызэпкрыхащ социальэ, экономикэ зыужьыныгъэ я лъэныкъуэкІэ 2011 - 2012 гъэхэм я Іуэхуэр зыхуэдар. Абы и щыхьэныгъэ я нэгъабэ кьапэщытар процент 87,7-кІэ (сом мелуан 520,5-рэ). езыхэм я хэхъуэхэмкІэ - процентти 101,6-кІэ ягъэзэщІащ. Дотацэ, субвенцэ, субсидие щыкІэу сом мелуан 367,9-рэ кьаратащ. Ар хуахэхьн хуеям и процент 83-рэ яхуэ. 2011 гъэм налогрэ абы щымыщу сом мелуан 80,8-рэ, илъэс кІуам мелуани 152,4-рэ къаІэрыхьащ.

(КІэухыр 2-нэ нап.).

Къэрал щІыб экономикэ лэжьыгъэм зеужь

● Бжьыгъэхэм къаІуатэ

2013 гъэм и яп мазищым Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыщу къэрал щІыб экономикэ лэжьыгъэм хэтхэм доллар мелуан 15,22-рэ и уасэ сату зэблагъэкІащ. Мы Іуэхум хэтащ республикэм и налог органэм щатха Іуэхущ Іапі э, юридическэ Іэнатіэу, щІыху щхьэхуэу 38-рэ. Абыхэм дэтхэнэмкІ ику иту доллар мин 270-рэ и уасэ сату нэгъэущІ къэралхэм дащІащ.

НЭХЪЫБЭУ сатумкІэ дызыпыщІауэ щытар хамэ къэрал нэхъ жыжьэхэрщ. Абыхэм экспортымрэ импортымрэ я процент 84,03-р къызэрагъэпэщащ. Къапщтэмэ, Хьэрыпэ Эмират Зэгуэтхэм доллар мелуани 2,84-рэ, Италием доллар мелуан 1,93-рэ, Китайм доллар мелуан 1,82-рэ, Тыркум доллар мелуан 1,42-рэ дащІащ.

Республикэм нэхъыбэ ищар химие промышленностым и продукцэрщ (процент 68,77-рэ) икІи абы доллар мелуани 2,84-рэ хуэдиз кьыщІахащ. Яп кварталым республикэм нэгъэущІ къэралхэм ядищІа сатум и процент 27,15-р экспортырщ. Ди республикэм щыщу къэрал щІыб экономикэ лэжьыгъэм хэтахэм нэгъэущІ къэралхэм продукцэу иращащ доллар мелуани 4,13-рэ и уасэ. Абыхэм я нэхъыбапІэр здашащ къэрал нэхъ пхыдзахэрщ. Апхуэдэ къэралхэм доллар мелуани 3,45-рэ и уасэ е езрыщыту экспортым и процент 83,56-р щащащ. СНГ-м хиубыдэ къэралхэм ирагъэпэщащ ди республикэм щагъэхъэзыра продукцэу доллар мин 680-рэ и уасэ (экспортым и процент 16,44-р).

Къэрал щІыб экономикэ лэжьыгъэм и субъектхэм илъэсым и яп мазищым кьриубыдэу нэгъэущІ къэралхэм кьыщащэхуащ доллар мелуан 11-м щІигъу и уасэ продукцэ. Нэхъыбэ дыдэ республикэм къезыщащ ящыщщ Китайр (импортым и процент 16,45-р), Италиер (процент 15,98-р), Тыркур (процент 12,64-р), СНГ-м щыщ къэралхэу Украинэр (процент 8,31-р), Азербайджаныр (процент 5,22-р).

Илъэсым и яп мазищым нэгъэущІ къэралхэм кьрашу республикэм кьашам и процент 30-м нэблагъэр шхыныгъуэхэрщ. Продукцэ нэхъыбэ дыдэ кьытхуезыгъэщащэм ящыщщ Италиер, Сербиер, Нидерландхэр, Азербайджаныр, Германиер, Украинэр, Сингапурыр. Импортым и Іыхьэ нэхъ ин дыдэхэм ящыщщ жыгыщІэхэмрэ удз гъэтхаэмрэ (доллар мин 740-рэ и уасэ), хьэцэпэцэ кьэКІыгъэхэр (доллар мин 700 и уасэ), шейр, кофер, шхынхэлъхьэхэр (доллар мин 410-рэ и уасэ), гъэшхэкІхэмрэ джэдыкІэмрэ (доллар мин 340-рэ и уасэ), шхыныгъуэ зэмылІэужьыгъуэхэр (доллар мин 280-рэ и уасэ), гъавэм кьыхэщІыкІа шхынхэр (доллар мин 270-рэ и уасэ), хадэхэкІ зэмылІэужьыгъуэхэр (доллар мин 230-рэ и уасэ).

Илъэс кІуам и апхуэдэ зэманым елъытауэ республикэм нэгъэущІ къэралхэм кьыщицэху продукцэм щыщу шейр, кофер, шхынхэлъхьэхэр, жыгыщІэхэмрэ удз гъагъэхэмрэ нэхъ льапІэ хъуащ, фадэхэкІхэм, псы зэмылІэужьыгъуэхэм я уасэм кІэрыхуащ.

2013 гъэм и яп мазищым кьриубыдэу республикэм машинэрэ оборудованэу доллар мелуани 2,53-рэ и уасэ кьрашащ (езрыщыту экспортым трагъэкІуэда ахъщэм и процент 22,78-рэ). Машинэ зыщІ промышленностым продукцэм щыщу оборудованэ нэхъыбэ кьытхурагъэщащ Италием, Германием, Японием, Нидерландэм, Словениеи, Тайвань (Китай), США-м, Китайм.

КЪЭРЭЩЕЙ Элеонорэ,
КъБР-м Экономикэ зыужьныгъэмкІэ и министерствэм и Іэщ Іагъэлъ Іэ-эксперт нэхъыщхьэ.

Аргуэру кьаугъэкІэ кьыщІедзэ

Урысей Федерацэм и щІыналъэ псоми я гуфІэгъэ джащІэхэм дыгъуасэ щыщІидзащ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэм - урысыбзэр зэращІэр кьащыташащ.

Мы гъэм ЕГЭ-м хэтынущ цІыху мин 860-рэ хуэдиз, абыхэм ящыщу мин 750-м щІигъур мы гъэм школхэр кьэзыуххэрщ.

Дызэрыщыгъуазэщи, ныбжьыщІэхэм я щІэныгъэр здынэсыр кьыхэзрахуэ я Іэмалым ирагъэкІуэ куэд хъуауэ егъэтхъэусыхэ еджапІэхэр кьэзыуххэми адэанэхэми ящыщ куэд дыдэ. Зы ильэсри кьанэу кьыщІэкІынкъым абы пыщІа псалъэмакъхэр,зэныкъокъуэхэр кьрамыльэжьэу. Нэхъыбэрэ кьэхъураци, упщІэхэм я жэуапхэр Интернетым кьралъхьэри, куэдым абыхэм тратхыкІ. Мыгъэрей кьэпщытэныгъэхэри апхуэдэ кьаугъэкІэ кьыщИдзащ. Уеблэмэ абы и хъыбарыр нэсащ къэралым и Правительствэм и Унафэщі Медведев Дмитрий деж.

«Апхуэдэ хъэгъэщагъэ ялэжьауэ кьыщІагъэщмэ, жэуапхэр Интернетым изыльхьахэр а экзаменхэм пхыкІауэ къэльытапхъэкъым, ар иужькІэ ятыжьыну яут щІын хуейкъым», - жиІащ премьер-министрым.

Нэхъ мащІэ хъуами

УФ-м Экономикэ зыужьныгъэмкІэ и министерствэм кьызэритамкІэ, ди къэралым мылькуу икІыр мэлыжьыхьым доллар мелларди 3,5 - 4 хъущ.

«Гъатхэпэм ар доллар мелларди 7,8-рэ хъуу щытащ», - министрым и кьуэдэ Клепач Андрей апхуэдэу щыжиІащ Москва щекІуэкІа брифингым. Къэралым и Банк нэхъыщхьэм кьита бжыгъэхэр и тегъэщІапІэу, Клепач журналистхэм кьажриІащ мы илъэсым и яп кварталым доллар мелард 25,8-рэ хуэдиз мылькУ УФ-м зэрырашар.

Гъунапкъэр ягъэбыдэ

Тыркум и мурадщ Сириием декІуэкІ и гъунапкъэр игъэбыдэну.

Джильвегезю къыщапщытэ-щыблагъэкІ щІыпІэм деж километритІрэ ныкъуэрэ и кІыхьагъэу блын щащІынущ, адэкІэ гъущІ хъар Іуагъэувэнущ. Абыхэм я закъуэкъым - иджырей видеоІэмэпсымэхэр куэду щыфІадзэнущ. Сириемрэ Тыркумрэ я гъунапкъэм щыІэ адрей КПП-хэри зыхуей псомкІи къызэрагъэпэщынущ, а лъэныкъуэм кьикІыу хабзэр къызэпауду я къэралым зыри къымыхьэфын хуэдэу.

НОБЭ

u Гъунапкъэхъумэм и маХуэщ
u Азербайджаным и къэрал махуэшхуэщ - республикэм и махуэщ
u Сахалин ягу къыщагъэкІыж 1995 гъэм щІыр зэрыщыхьаем хэкІуэдахэр. А къэхъукъащІэ щынагъуэм кьанэ щымыІэу зэтрикъуатат Нефтегорск жылагъэр.
u 1923 гъэм Адыгейм и профсоюзхэр къызэрагъэпэщащ.
u 1928 гъэм Мейкъуапэ лэжьэн щыщІидзащ Адыгейм и тхьилъ тедзапІэм.
u АР-м, КъБР-м, КъШР-м я щІыхубэ тхакІуэ, СССР-ми УФ-ми я Къэрал саугъэтхэм, Шолоховым и цІэр зезыхьэ, ДАХ-м я саугъэтхэм я лауреат, Адыгэ Республикэм и Гимныр зытха **Мэмбащэ Исхьэкъ** и ныбжьыр илъэс 82-рэ ирокъу.
u Киноактер, КъБР-м и щІыхубэ артист, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат **Молей Барэсбий** и ныбжьыр илъэс 83-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым къызэритамкІэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ, уэпх тІэкІу къыщеихынущ. Хуабэр махуэм градус 19 - 21-рэ, жэщым градус 14 - 15 щыхъунущ.

Зыгъэхъэзырар ЖЬЭКІЭМЫХЬУ Мариноэ.

Лъэпкъ Іуащыгъэ:

Бгъэпльыщэмэ, мывэри зэгуоуд.

Сурэтхэр **КЪАРЕЙ Элинэ** *трихащ.*

Иужрей уэзджынэ

Щэбэт кІуам ди республикэм и школхэм къыщеуащ иужьрей уэзджынэ. ШколакІуэ ныбжьым нт дэтхэнэм и дежкІи мыхьэнэщхуэ яІэщ а Іуэхугъуэм. Иужьрей уэзджынэр псом хуэдэжкъым курыт школыр кьэзыух ныбжьыщІэхэм я дежкІэ. А махуэр нэхъыбэу зытеухуа ныбжьыщІэхэм я гуфІэгъуэр даІэтащ адэ-анэхэм, егъэджакІуэхэм, КъБР-м и Правительствэмрэ Парламентымрэ я АІыкІуэхэм, кьалэ, кьуажэ администрацэхэм я ІэщІагъэлІхэм.

ДЭНЭКІИ хуэдэу, а махуэр Іэтауэ щагъэлъэпІащ Налшык дэт гимназие №1-м. Мы гъэм ар кьаух еджакІуэ 26-м. Ахэр щеджащ профиль зэхэхауэ гуэша классхэм. Махуэшхуэм кьрихьэлІат хьэщІэ лъэпІэхэу КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и къуэдэ Портэ Галинэ, КъБКъУ-м и филологие къудамэм и кафедрэм и унафэщІ Башиевэ Светланэ, Налшык кьалэ Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и департаментым и къудамэм и унафэщІ Щомахуэ Ариисэ, нэгъэущІхэри. Къызэхъуащ Портэ Галинэ.

- Махуэ зыбжанэ дэкІмэ, фэ фщыщ язныкъуэхэр къэралым и еджапІэ нэхъыщхьэ зэмылІэужьыгъуэхэм я студент хъунущ, фэ иджыри кьыфпэщыхьащ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр. Шэч къытесхьэркъым а къэпщытэныгъэхэм фаззэригъэлъэпщъам. Иужьрей уэзджынэр угъурлы фхуэхъуну, гъащІэм фи увыпІэ щывгъэуэтыну, гупсысэ Іущхэр зи лъабжьэ Іуэху екІу куэд зэфІэфхыну сыныводхъуэхъу, - захуигъэзащ Портэм ныбжьыщІэхэм.

ГуфІэгъуэ зэІущІэр кІэуэкІ зал хуитыщхъэр гъащІэрэщІат уда гъэгъаэмрэ щар зэмыфэгъуэхэмкІэ. Школыр къэзыухэм папщІэ концертрэ теплъэгъуэ гъэщІэгъэунэхэмрэ ягъэхьэзырат. Япэ классыр къэзыуххэм гушыІэ усэ сатырхэр я ныбжьэгъу нэхъыжьхъэм хуэзохалъхьат. Презентацэм и сурэтхэм щыпхъатыурт къэзыкуухэм я сабиигъуэм къыщыщІэдзауэ школ гъуэгуанэм зэрытета щІыкІэр.

Балигъ гъащІэм хэбакъуэ ныбжьыщІэхэм я класс унафэщІхэм папщІэ яуса уэрэдхэр гум кьинэу зэрэзэщІащ икІи псалъэ гуапэхэмкІэ зыхуагъэзащ школым и унафэщІ Уэрдокъуэ Лидэ, егъэджакІуэ Тоноян Ольгэ, Шыгъуэщ Маринэ сымэ.

Илъэс 11 зи кІыхьагъ школ гъуэгуанэр кьакІуауэ нобэ гъащІэщІэм хьэбакъуэ хэзычэ ныбжьыщІэхэм дохъуэхъу екъуалІэныгъэ яІэну.

ЩОДЖЭН Іэминат.

Школыр къэзыухэм я хьэщІэщ Портэ Галинэ.

● Тыркум къратыкІ

Тырку Республикэм и премьер-министр Эрдоган Раджаб-Тайип адыгэхэм я щыгъуэ махуэм ди гуаэр кьыддигуэшащ.

УРЫС пащтыхьыгъуэм и зэманым зи Хэкур зрагъэбгына адыгэ лъэпкъым накьыгъэм и 21-р и фэеплъ махуэщ. Дунейм щызэбгрыдза ди лъэпкъэгъуэхэм илъэс кьэс абы хуэгъэпса пэкІуэхр щыпсэу щІыналъэхэм щрагъэкІуэкІ. Апхуэдэу Истамбул хьыхьэ Къартал хьэблэм а махуэм кьыщызэІуахащ Налшык дэт «Гъащ Іэ жыг» фэеплъ сыным хуэдэ, ауэ нэхъ цІыкІуу. ЗэІущІэм хэтыну ирагъэблагъат Тыркум и премьер-министр. Ар пэкІум хэмытыфамэ, адыгэхэм я гуаэр зэрадигуэшыр кьыщыгъэлъэгъуа телеграммэ яхуигъэхащ.

Адыгэхэм лей кьаззрытехьар кьыхэщу мыпхуэдэ тхыгъэ Тырку Республикэр зэрахуэзэрэ иджы япэу кьэрал лІыщхьэхэм кьабгъэдэкІыу аращ.

Премьер-министрым КАФФЕД-м и тхьэмадэ Шыгъэлыгъуэ Уэзджид (Кадыоглу) кьыхуигъэхьа телеграммэм итщ:

«Кавказ Хасэхэм я Федерацэм и жэрдэмкІэ евгъэкІуэкІ щыгъуэ пэкІум сызэревгъэблагъам папщІэ фІыщІэ фхузощІ.

И щІыуэпсым и дахагъэм и мызакуэу, геополитикэ и лъэныкъуэкІи зэныкъуэкъуэшхуэхэр щекІуэкІ щІыналъэу зи цІэр Іуэ Кавказыр тхыдэ къулей зиІэ щІыналъэ тельыджэщ. Ар а хэщІапІэщ псэм яп напэр изыгъэщ, цІыху куэд зыхэкІуэда зауэ лыгъейкэр кьыззэзынэкІыу, пщІэ льаГэ зыхуезыгъэщІыф лъэпкъ уардэу кьызэтенам.

ИлъэсищкІэ екІуэкІэ зауэм гутъуэсхь куэд хигъэтащ адыгэхэр, абыхэм я щхьэр щрагъэхьэри, нэгъэущІ хэкІыпІэ ямыгъуэтыжу, Анадолэм и щІыпІэ лъэпкъым кьэкІуэн дахэ зэриІэнур, я блэкІар зыхуэдэр зыщІэу кьагъэхъу я щІэблэм я адэжьхэм я хабзэм пащэу зэрыпсэнур. Мыпхуэдэ зэхьыхьэм нэгъэущІ лъэпкъхэр кьыззрыхашэр, я гуаэр зэрыдагуэшыр ди зэкъуэтыныгъэм, зэкъуэшыгъэм я лъабжьэр зыгъэбыдэщ. Лъапсэрыхьр лъэпкъым кьыхуэзыгъэкІуа гуаэшхуэр зи нэгу щІэкІа адыгэхэр Тхьэм и гущІэгъэм фыхимын. Фэри кьэкъэблэгъа хьэщІэ лъапІэхэм гурэ псэкІэ сэлам гуапэ фызох».

Зытхыжар
ХЪУАЖЬ Фыдзрийщ.

Истамбул и Къартал хьэблэм къыщызэІуаха фэеплъ сыным деж.
2013 гъэ, накьыгъэм и 21

● Министерствэхэм

Нэпкъ къабзэхэр

Урысей Федерацэм Дыкъэзыухъуреихь дунейр хьумэным и илъэсыр щегъэкІуэкІыным хуагъэхъэзыра Іуэхугъуэхэм хьыхьэу, Кавказ Йщхьэрэм и республикіплым накьыгъэм и 30-м кьыхальхьэнущ «Тэрч псым и нэпкъ кьабзэхэр» зыфІаща акцэр.

ЭКОЛОГЫМ и махуэм ирихьэлІэу ар кьыззрагъэпэщ Къэбэрдей-Балъкъэр, Осетие Ищхьэрэ-Алание, Шэшэн, Дагъыстэн республикэхэм дыкъэзыухъуреихь дунейр хьумэныкмкІэ я министерствэхэм. ЗытещІыхьар Кавказым и Тэрч псыежэх нэхъыщхьэм хуэсакъын, кІэрыкубжьэрыхухэм емыгъэуфІеин, и экологие щытыкІэр хьумэн зэрыхуейм жьылагъуэм гу лъегъэтэнырщ.

КъБР-м Щ Іыуэпсым и хьугъуэфІыгъуэхэмрэ экологиемкІэ и министерствэм и муниципалитетхэр, предприятэ, организацэ лІэужьыгъуэ псори, республикэм и цІыхуэхри мы Іуэхум хэтыну кьхуереджэ.

ХАДЖИЕВЭ ФатІимэ.

● Тыркум къратыкІ

Псэм яп напэр ирагъэщ

Эрдоган и телеграммэмрэ Истамбул къыщызэІуаха «Гъащ Іэ жыгымрэ»

Премьер-министр Эрдоган адыгэ ныІэ ІоокІу.

абыхэм я щІэблэщ. Уэсмэн пащтыхьыгъуэм зи бжэр гуапэу зыхуэзІуиха кавказ лъэпкъхэм я анэдэлъхьбзэри, я хабзэри, щнхабзэри яхъумэжу къэгъуэгурыкІуащ, я аджьхэм я тхыдэр я щІэблэм ящІэу кьагъэхьуащ.

Сэ си фІэщ мэхъу илъэси 149-рэ хьуауэ лъэпкым и щхьэ кьрикІуа гуаэр зыщызымыгъэгъупща, абы хуэфэщэн пщІэ хуэзыщІ лъэпкым ЗэкъуэшыгъэмкІэ, щІэльаГэ зыхуэзыгъэщІыф лъэпкъ уардэу кьызэтенам.

ИльэсищкІэ екІуэкІэ зауэм гутъуэсхь куэд хигъэтащ адыгэхэр, абыхэм я щхьэр щрагъэхьэри, нэгъэущІ хэкІыпІэ ямыгъуэтыжу, Анадолэм и щІыпІэ лъэпкъым кьэкІуэн дахэ зэриІэнур, я блэкІар зыхуэдэр зыщІэу кьагъэхъу я щІэблэм я адэжьхэм я хабзэм пащэу зэрыпсэнур. Мыпхуэдэ зэхьыхьэм нэгъэущІ лъэпкъхэр кьыззрыхашэр, я гуаэр зэрыдагуэшыр ди зэкъуэтыныгъэм, зэкъуэшыгъэм я лъабжьэр зыгъэбыдэщ. Лъапсэрыхьр лъэпкъым кьыхуэзыгъэкІуа гуаэшхуэр зи нэгу щІэкІа адыгэхэр Тхьэм и гущІэгъэм фыхимын. Фэри кьэкъэблэгъа хьэщІэ лъапІэхэм гурэ псэкІэ сэлам гуапэ фызох».

Зытхыжар
ХЪУАЖЬ Фыдзрийщ.

Бэнэкіэ хуитымкіэ зэпеуэ

Нобэ сыхьэти 10-м Бэрбэч ХьэтІутІэ и цІэр зезыхьэ Кьэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетымрэ Мэкъуу къэрал университетымрэ бэнэкІэ хуитымкІэ я командэ кьыхэхахэр щызэІуощІэ КъБКъУ-м и физкультурэ-узыншагъэр щрагъэфІакІуэ комплексым. Зэпеуэр ирагъэкІуэкІ МГУ-мрэ КъБКъУ-мрэ я ректорхэм зэрызэдзэкэнум теухуауэ зэращІыпІа зэгурыІуэныгъэм ипкъ иткІэ. Зэхьэзэхуэм и етІуанэ Іыхьэр щыщыІэнур бжьыхьэрщ.

adyghe@mail.ru
adygeale.ru

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Арэзы щытохъуэ

(КЪуэхыр. Пэщцэдзэр 1-нэ нап.).

- Нэгъабэ куейм сом мелярди 4,5-рэ и уасэ продукцэ къышлаэжьащ. Мы гъэм абы проценти 6,2-кIэ щIедгъэгъуну ди мурадщ. Хозяйствэ лIэужьыгъуэ псоми гъавэу тонн мин 98,4-рэ ящIрахьэлIэжащ. Ар илъэс кIуам елыытауэ процент 13-кIэ нэхъыбэщ. ЗыпэмцIэзызыужь якI хадзу гектари 182-рэ хасащ. Мы гъэм ахэр гектар 500-м нэдгъэсынущ. Нэгъабэ лъыуэ тонн мини 6,1-рэ, гъэмэ тонн мин 73,6-рэ кьаIэжьащ, джэдыкIэу мелуан 13,3-рэ хэхащ. А бжыгъэхэр 2011 гъэм дилаэхм щIегъу Iащщ. Iащщ шхэуу яIыгъыр мин 48-м, мэл-бжэнхэр мин 83,2-м, джэдкъэзу ягъэхъур мин 383-м нэдгъэсыщу, - кьитIыпэгъуащ кьэпсалъэм. - Уней подсобнэ хозяйствэ программэ гъэдзэм ипкъ иткIэ, сом мелуан 19-м хуэзэ кредиту 675-рэ ди мэкъумэшыщIэхэм кьыIаэхащ. 2011 - 2012 гъэхэм кьриубыдзэ мэкъумэш техникэщIэу 85-рэ кьащIэхащ, жэщ-махуэм гъавэу тонн 400 щагъэгъуэ агрегатитI ягъэуващ, мы гъэми тонн 900-м тещIыхьаэу апхуэдизи ирагъэкьэнуащ. Фермер щIэзыдзагъащIэхэрэ унагъуэ Iэщ фермэхэмрэ, зэрызэкIэтыкIуэм хуэдэу, субсидиеу сом мелуан 32-рэ, мелуани 171-рэ яхуэхтащ.

ЩIыпIэ администрацэм и Iэтащхъэм зэрыжиIамкIэ, куейм и промышленнэ предприятиэ нэхъ инхэмэщ курытхэмрэ сом мелярди 3,2-рэ и уасэ продукцIэ нэгъабэ кьыщIагъэкIащ. УхуакIуэ организацэу пIыв, псэуи, пIыапхъэхэр щагъэхьэзыру пщыкIуу яIэщ. Псори зэхэту ухуэныгъэ-монтаж IэжьыгъэУ сом мелуан 505-рэ и уасэ ирагъэкIуэнащ, фэтэр куэду зэхэт унэу 5, ещанIэу 9 зэрагъэпэщыжащ. ФэтэритI хьу псэупIэу пщыкIуз, фэтэрищкIэ хуэдэу щы, футбол джэгунIэ котельнитI яухуащ. Бзы цIыхухэм я кьаурыкIэ псэупIэу метр зэбгъуэзнатIэ мин 25,4-рэ хьэзыр яIащ.

Районым и псэупIэ-коммунальнэ хозяйствэм псэупIэу метр зэбгъуэзнатIэ мин 48,8-рэ, котельнэу 41-рэ, ухуабэ гъэшIупIэу километри 9, трансформатор подстанцу 512-рэ, псыкIэ кьыдзэгъыгъэпэщ ухуэныгъэ 20, фIей щIэжьапIэу километри 6, псы бжьамийуэ Iыгъ километр 398,9-рэ, газ кIуапIэу километр 474-рэ, электросетэ километр 928-рэ хохьэ. Ахэр предприятэ, организацэ лIэужьыгъуэ 26-м зэрахьэ. КъБР-м ЭнергетикэмкIэ, ЖКХ-мрэ тариф политикамкIэ и министерствэр я щIэгъэкъуэну, МафIэ кьуажэм котельнэ щыкIым хуэдэ щагъэуващ, мы гъэми а Iуэхум пащIэщ, жьы хьуэ псы кIуапIэ бжьамийэр яхъуэжьнущ.

- Щыхуэхэр кьешIэныбг «Дзэпыкъуэ АТП» МУП-м щIыхьэзакъуэ хьэрычэтыщIэу тхум кьызэрагъэпэщ. Псори зэхэту автомобиль гъэугъэхэм километр 906-рэ я кIыхьагъщ. Ахэр зехьэныбжьрэ зэгъэпэщыныбмрэ нэгъабэ сом мелуан 17,6-рэ хэтпъхьащ, Сэрмакърэ Каменномостэр я зэхуакум щыIэ лъэмыжыр псыдзэм трихати, пIалъэ кIэщIкIэ щIэтхутралъхьащ. «Урысей Ипщ» федеральнэ программэ хэхам хыхьэу, километр 71-рэ хьу Нартсанэ - Нарзанышсхэм я ауэДжылы-Су автомобиль гъэугъущIэ яуухуэ. Отчет лъэхъэнэм кIрнубыдэу гъэугу лэжьыгъэу сом мелуан 568,5-рэ и уасэ зэфIагъэкIащ, - жиIащ Щэт Мэчрэпил. - Iэнатlэ цIыкIуу 169-рэ, щхьэзакъуэ хьэрычэтыщIэу 1741-рэ дилаэ, Iэжьагъэу ныбжьым итхэм я процент 26-р бизнес мащIэм хэтщ. Налогрэ абы щымыщу районым кьыщыхэкIым и процент 89-р Iуэхущапlэ мынэхэм хуоэз. 2012 - 2015 гъэхэм хэрычэтыщIэ Iэнатlэ цIыкIухэмрэ курытхэмрэ зэрызезгъэужьыну муниципальнэ программэ хэхар догъэзащIэ. А Iуэхущапlэхэм я щIэзэкъэуэ щIыпIэ Фондым, мэкъумэш потребительскэ кредит кооперативэм, езы цIыкIухэм я кооперативым кьыщIэупщIэхэм мыпкъу хуэхьэ. 2011 - 2012 гъэхэм кьриубыдэу инвестицэу сом мелярдрэ мелуан 67-рэ зэщIэдгъэIуащ. Кьэрал щэсыпIэхэр зиIэ инвестицэ проектхэр дгъэзэщIэну, Iэнатlэщ Iэу мини 2 кьызэIутхыну ди мурадщ. Абыхэм сом мелярди 4,6-м нэблагъэ хуоэз. Къэбэрдей-Балъкъэрым турист кластер кьыщызэригъэпэщыну экономикэ щIыпIэ хэхам Дзэпыкъуэ куейр хэтхъэщ. Ар гектар мин 16 мэхъу. «Джылы-Су» комплексым инвестицэ хуэзэщIэгъуэГъэныгъэ районым и социально-экономикэ зыужьыныгъэм дежкIэ мыхьэнэщIэу зиIэ кьаIэнэхэм ящыщщ. Абы Iэнатlэщхэр зэрыщIэлъытыну, ди цIыкIухэм я псэупIэ ириубыдэкIэнуущ.

ЩIыпIэ администрацэм и унафэщIыр щхьэхуэу Къэрэшей-Щэрджэс Республикэм и Урысей Федерацэм и Конституцэм и 5-рэ, 6-рэ, 7-рэ, 8-рэ, 9-рэ, 10-рэ, 11-рэ, 12-рэ, 13-рэ, 14-рэ, 15-рэ, 16-рэ, 17-рэ, 18-рэ, 19-рэ, 20-рэ, 21-рэ, 22-рэ, 23-рэ, 24-рэ, 25-рэ, 26-рэ, 27-рэ, 28-рэ, 29-рэ, 30-рэ, 31-рэ, 32-рэ, 33-рэ, 34-рэ, 35-рэ, 36-рэ, 37-рэ, 38-рэ, 39-рэ, 40-рэ, 41-рэ, 42-рэ, 43-рэ, 44-рэ, 45-рэ, 46-рэ, 47-рэ, 48-рэ, 49-рэ, 50-рэ, 51-рэ, 52-рэ, 53-рэ, 54-рэ, 55-рэ, 56-рэ, 57-рэ, 58-рэ, 59-рэ, 60-рэ, 61-рэ, 62-рэ, 63-рэ, 64-рэ, 65-рэ, 66-рэ, 67-рэ, 68-рэ, 69-рэ, 70-рэ, 71-рэ, 72-рэ, 73-рэ, 74-рэ, 75-рэ, 76-рэ, 77-рэ, 78-рэ, 79-рэ, 80-рэ, 81-рэ, 82-рэ, 83-рэ, 84-рэ, 85-рэ, 86-рэ, 87-рэ, 88-рэ, 89-рэ, 90-рэ, 91-рэ, 92-рэ, 93-рэ, 94-рэ, 95-рэ, 96-рэ, 97-рэ, 98-рэ, 99-рэ, 100-рэ, 101-рэ, 102-рэ, 103-рэ, 104-рэ, 105-рэ, 106-рэ, 107-рэ, 108-рэ, 109-рэ, 110-рэ, 111-рэ, 112-рэ, 113-рэ, 114-рэ, 115-рэ, 116-рэ, 117-рэ, 118-рэ, 119-рэ, 120-рэ, 121-рэ, 122-рэ, 123-рэ, 124-рэ, 125-рэ, 126-рэ, 127-рэ, 128-рэ, 129-рэ, 130-рэ, 131-рэ, 132-рэ, 133-рэ, 134-рэ, 135-рэ, 136-рэ, 137-рэ, 138-рэ, 139-рэ, 140-рэ, 141-рэ, 142-рэ, 143-рэ, 144-рэ, 145-рэ, 146-рэ, 147-рэ, 148-рэ, 149-рэ, 150-рэ, 151-рэ, 152-рэ, 153-рэ, 154-рэ, 155-рэ, 156-рэ, 157-рэ, 158-рэ, 159-рэ, 160-рэ, 161-рэ, 162-рэ, 163-рэ, 164-рэ, 165-рэ, 166-рэ, 167-рэ, 168-рэ, 169-рэ, 170-рэ, 171-рэ, 172-рэ, 173-рэ, 174-рэ, 175-рэ, 176-рэ, 177-рэ, 178-рэ, 179-рэ, 180-рэ, 181-рэ, 182-рэ, 183-рэ, 184-рэ, 185-рэ, 186-рэ, 187-рэ, 188-рэ, 189-рэ, 190-рэ, 191-рэ, 192-рэ, 193-рэ, 194-рэ, 195-рэ, 196-рэ, 197-рэ, 198-рэ, 199-рэ, 200-рэ, 201-рэ, 202-рэ, 203-рэ, 204-рэ, 205-рэ, 206-рэ, 207-рэ, 208-рэ, 209-рэ, 210-рэ, 211-рэ, 212-рэ, 213-рэ, 214-рэ, 215-рэ, 216-рэ, 217-рэ, 218-рэ, 219-рэ, 220-рэ, 221-рэ, 222-рэ, 223-рэ, 224-рэ, 225-рэ, 226-рэ, 227-рэ, 228-рэ, 229-рэ, 230-рэ, 231-рэ, 232-рэ, 233-рэ, 234-рэ, 235-рэ, 236-рэ, 237-рэ, 238-рэ, 239-рэ, 240-рэ, 241-рэ, 242-рэ, 243-рэ, 244-рэ, 245-рэ, 246-рэ, 247-рэ, 248-рэ, 249-рэ, 250-рэ, 251-рэ, 252-рэ, 253-рэ, 254-рэ, 255-рэ, 256-рэ, 257-рэ, 258-рэ, 259-рэ, 260-рэ, 261-рэ, 262-рэ, 263-рэ, 264-рэ, 265-рэ, 266-рэ, 267-рэ, 268-рэ, 269-рэ, 270-рэ, 271-рэ, 272-рэ, 273-рэ, 274-рэ, 275-рэ, 276-рэ, 277-рэ, 278-рэ, 279-рэ, 280-рэ, 281-рэ, 282-рэ, 283-рэ, 284-рэ, 285-рэ, 286-рэ, 287-рэ, 288-рэ, 289-рэ, 290-рэ, 291-рэ, 292-рэ, 293-рэ, 294-рэ, 295-рэ, 296-рэ, 297-рэ, 298-рэ, 299-рэ, 300-рэ, 301-рэ, 302-рэ, 303-рэ, 304-рэ, 305-рэ, 306-рэ, 307-рэ, 308-рэ, 309-рэ, 310-рэ, 311-рэ, 312-рэ, 313-рэ, 314-рэ, 315-рэ, 316-рэ, 317-рэ, 318-рэ, 319-рэ, 320-рэ, 321-рэ, 322-рэ, 323-рэ, 324-рэ, 325-рэ, 326-рэ, 327-рэ, 328-рэ, 329-рэ, 330-рэ, 331-рэ, 332-рэ, 333-рэ, 334-рэ, 335-рэ, 336-рэ, 337-рэ, 338-рэ, 339-рэ, 340-рэ, 341-рэ, 342-рэ, 343-рэ, 344-рэ, 345-рэ, 346-рэ, 347-рэ, 348-рэ, 349-рэ, 350-рэ, 351-рэ, 352-рэ, 353-рэ, 354-рэ, 355-рэ, 356-рэ, 357-рэ, 358-рэ, 359-рэ, 360-рэ, 361-рэ, 362-рэ, 363-рэ, 364-рэ, 365-рэ, 366-рэ, 367-рэ, 368-рэ, 369-рэ, 370-рэ, 371-рэ, 372-рэ, 373-рэ, 374-рэ, 375-рэ, 376-рэ, 377-рэ, 378-рэ, 379-рэ, 380-рэ, 381-рэ, 382-рэ, 383-рэ, 384-рэ, 385-рэ, 386-рэ, 387-рэ, 388-рэ, 389-рэ, 390-рэ, 391-рэ, 392-рэ, 393-рэ, 394-рэ, 395-рэ, 396-рэ, 397-рэ, 398-рэ, 399-рэ, 400-рэ, 401-рэ, 402-рэ, 403-рэ, 404-рэ, 405-рэ, 406-рэ, 407-рэ, 408-рэ, 409-рэ, 410-рэ, 411-рэ, 412-рэ, 413-рэ, 414-рэ, 415-рэ, 416-рэ, 417-рэ, 418-рэ, 419-рэ, 420-рэ, 421-рэ, 422-рэ, 423-рэ, 424-рэ, 425-рэ, 426-рэ, 427-рэ, 428-рэ, 429-рэ, 430-рэ, 431-рэ, 432-рэ, 433-рэ, 434-рэ, 435-рэ, 436-рэ, 437-рэ, 438-рэ, 439-рэ, 440-рэ, 441-рэ, 442-рэ, 443-рэ, 444-рэ, 445-рэ, 446-рэ, 447-рэ, 448-рэ, 449-рэ, 450-рэ, 451-рэ, 452-рэ, 453-рэ, 454-рэ, 455-рэ, 456-рэ, 457-рэ, 458-рэ, 459-рэ, 460-рэ, 461-рэ, 462-рэ, 463-рэ, 464-рэ, 465-рэ, 466-рэ, 467-рэ, 468-рэ, 469-рэ, 470-рэ, 471-рэ, 472-рэ, 473-рэ, 474-рэ, 475-рэ, 476-рэ, 477-рэ, 478-рэ, 479-рэ, 480-рэ, 481-рэ, 482-рэ, 483-рэ, 484-рэ, 485-рэ, 486-рэ, 487-рэ, 488-рэ, 489-рэ, 490-рэ, 491-рэ, 492-рэ, 493-рэ, 494-рэ, 495-рэ, 496-рэ, 497-рэ, 498-рэ, 499-рэ, 500-рэ, 501-рэ, 502-рэ, 503-рэ, 504-рэ, 505-рэ, 506-рэ, 507-рэ, 508-рэ, 509-рэ, 510-рэ, 511-рэ, 512-рэ, 513-рэ, 514-рэ, 515-рэ, 516-рэ, 517-рэ, 518-рэ, 519-рэ, 520-рэ, 521-рэ, 522-рэ, 523-рэ, 524-рэ, 525-рэ, 526-рэ, 527-рэ, 528-рэ, 529-рэ, 530-рэ, 531-рэ, 532-рэ, 533-рэ, 534-рэ, 535-рэ, 536-рэ, 537-рэ, 538-рэ, 539-рэ, 540-рэ, 541-рэ, 542-рэ, 543-рэ, 544-рэ, 545-рэ, 546-рэ, 547-рэ, 548-рэ, 549-рэ, 550-рэ, 551-рэ, 552-рэ, 553-рэ, 554-рэ, 555-рэ, 556-рэ, 557-рэ, 558-рэ, 559-рэ, 560-рэ, 561-рэ, 562-рэ, 563-рэ, 564-рэ, 565-рэ, 566-рэ, 567-рэ, 568-рэ, 569-рэ, 570-рэ, 571-рэ, 572-рэ, 573-рэ, 574-рэ, 575-рэ, 576-рэ, 577-рэ, 578-рэ, 579-рэ, 580-рэ, 581-рэ, 582-рэ, 583-рэ, 584-рэ, 585-рэ, 586-рэ, 587-рэ, 588-рэ, 589-рэ, 590-рэ, 591-рэ, 592-рэ, 593-рэ, 594-рэ, 595-рэ, 596-рэ, 597-рэ, 598-рэ, 599-рэ, 600-рэ, 601-рэ, 602-рэ, 603-рэ, 604-рэ, 605-рэ, 606-рэ, 607-рэ, 608-рэ, 609-рэ, 610-рэ, 611-рэ, 612-рэ, 613-рэ, 614-рэ, 615-рэ, 616-рэ, 617-рэ, 618-рэ, 619-рэ, 620-рэ, 621-рэ, 622-рэ, 623-рэ, 624-рэ, 625-рэ, 626-рэ, 627-рэ, 628-рэ, 629-рэ, 630-рэ, 631-рэ, 632-рэ, 633-рэ, 634-рэ, 635-рэ, 636-рэ, 637-рэ, 638-рэ, 639-рэ, 640-рэ, 641-рэ, 642-рэ, 643-рэ, 644-рэ, 645-рэ, 646-рэ, 647-рэ, 648-рэ, 649-рэ, 650-рэ, 651-рэ, 652-рэ, 653-рэ, 654-рэ, 655-рэ, 656-рэ, 657-рэ, 658-рэ, 659-рэ, 660-рэ, 661-рэ, 662-рэ, 663-рэ, 664-рэ, 665-рэ, 666-рэ, 667-рэ, 668-рэ, 669-рэ, 670-рэ, 671-рэ, 672-рэ, 673-рэ, 674-рэ, 675-рэ, 676-рэ, 677-рэ, 678-рэ, 679-рэ, 680-рэ, 681-рэ, 682-рэ, 683-рэ, 684-рэ, 685-рэ, 686-рэ, 687-рэ, 688-рэ, 689-рэ, 690-рэ, 691-рэ, 692-рэ, 693-рэ, 694-рэ, 695-рэ, 696-рэ, 697-рэ, 698-рэ, 699-рэ, 700-рэ, 701-рэ, 702-рэ, 703-рэ, 704-рэ, 705-рэ, 706-рэ, 707-рэ, 708-рэ, 709-рэ, 710-рэ, 711-рэ, 712-рэ, 713-рэ, 714-рэ, 715-рэ, 716-рэ, 717-рэ, 718-рэ, 719-рэ, 720-рэ, 721-рэ, 722-рэ, 723-рэ, 724-рэ, 725-рэ, 726-рэ, 727-рэ, 728-рэ, 729-рэ, 730-рэ, 731-рэ, 732-рэ, 733-рэ, 734-рэ, 735-рэ, 736-рэ, 737-рэ, 738-рэ, 739-рэ, 740-рэ, 741-рэ, 742-рэ, 743-рэ, 744-рэ, 745-рэ, 746-рэ, 747-рэ, 748-рэ, 749-рэ, 750-рэ, 751-рэ, 752-рэ, 753-рэ, 754-рэ, 755-рэ, 756-рэ, 757-рэ, 758-рэ, 759-рэ, 760-рэ, 761-рэ, 762-рэ, 763-рэ, 764-рэ, 765-рэ, 766-рэ, 767-рэ, 768-рэ, 769-рэ, 770-рэ, 771-рэ, 772-рэ, 773-рэ, 774-рэ, 775-рэ, 776-рэ, 777-рэ, 778-рэ, 779-рэ, 780-рэ, 781-рэ, 782-рэ, 783-рэ, 784-рэ, 785-рэ, 786-рэ, 787-рэ, 788-рэ, 789-рэ, 790-рэ, 791-рэ, 792-рэ, 793-рэ, 794-рэ, 795-рэ, 796-рэ, 797-рэ, 798-рэ, 799-рэ, 800-рэ, 801-рэ, 802-рэ, 803-рэ, 804-рэ, 805-рэ, 806-рэ, 807-рэ, 808-рэ, 809-рэ, 810-рэ, 811-рэ, 812-рэ, 813-рэ, 814-рэ, 815-рэ, 816-рэ, 817-рэ, 818-рэ, 819-рэ, 820-рэ, 821-рэ, 822-рэ, 823-рэ, 824-рэ, 825-рэ, 826-рэ, 827-рэ, 828-рэ, 829-рэ, 830-рэ, 831-рэ, 832-рэ, 833-рэ, 834-рэ, 835-рэ, 836-рэ, 837-рэ, 838-рэ, 839-рэ, 840-рэ, 841-рэ, 842-рэ, 843-рэ, 844-рэ, 845-рэ, 846-рэ, 847-рэ, 848-рэ, 849-рэ, 850-рэ, 851-рэ, 852-рэ, 853-рэ, 854-рэ, 855-рэ, 856-рэ, 857-рэ, 858-рэ, 859-рэ, 860-рэ, 861-рэ, 862-рэ, 863-рэ, 864-рэ, 865-рэ, 866-рэ, 867-рэ, 868-рэ, 869-рэ, 870-рэ, 871-рэ, 872-рэ, 873-рэ, 874-рэ, 875-рэ, 876-рэ, 877-рэ, 878-рэ, 879-рэ, 880-рэ, 881-рэ, 882-рэ, 883-рэ, 884-рэ, 885-рэ, 886-рэ, 887-рэ, 888-рэ, 889-рэ, 890-рэ, 891-рэ, 892-рэ, 893-рэ, 894-рэ, 895-рэ, 896-рэ, 897-рэ, 898-рэ, 899-рэ, 900-рэ, 901-рэ, 902-рэ, 903-рэ, 904-рэ, 905-рэ, 906-рэ, 907-рэ, 908-рэ, 909-рэ, 910-рэ, 911-рэ, 912-рэ, 913-рэ, 914-рэ, 915-рэ, 916-рэ, 917-рэ, 918-рэ, 919-рэ, 920-рэ, 921-рэ, 922-рэ, 923-рэ, 924-рэ, 925-рэ, 926-рэ, 927-рэ, 928-рэ, 929-рэ, 930-рэ, 931-рэ, 932-рэ, 933-рэ, 934-рэ, 935-рэ, 936-рэ, 937-рэ, 938-рэ, 939-рэ, 940-рэ, 941-рэ, 942-рэ, 943-рэ, 944-рэ, 945-рэ, 946-рэ, 947-рэ, 948-рэ, 949-рэ, 950-рэ, 951-рэ, 952-рэ, 953-рэ, 954-рэ, 955-рэ, 956-рэ, 957-рэ, 958-рэ, 959-рэ, 960-рэ, 961-рэ, 962-рэ, 963-рэ, 964-рэ, 965-рэ, 966-рэ, 967-рэ, 968-рэ, 969-рэ, 970-рэ, 971-рэ, 972-рэ, 973-рэ, 974-рэ, 975-рэ, 976-рэ, 977-рэ, 978-рэ, 979-рэ, 980-рэ, 981-рэ, 982-рэ, 983-рэ, 984-рэ, 985-рэ, 986-рэ, 987-рэ, 988-рэ, 989-рэ, 990-рэ, 991-рэ, 992-рэ, 993-рэ, 994-рэ, 995-рэ, 996-рэ, 997-рэ, 998-рэ, 999-рэ, 1000-рэ, 1001-рэ, 1002-рэ, 1003-рэ, 1004-рэ, 1005-рэ, 1006-рэ, 1007-рэ, 1008-рэ, 1009-рэ, 1010-рэ, 1011-рэ, 1012-рэ, 1013-рэ, 1014-рэ, 1015-рэ, 1016-рэ, 1017-рэ, 1018-рэ, 1019-рэ, 1020-рэ, 1021-рэ, 1022-рэ, 1023-рэ, 1024-рэ, 1025-рэ, 1026-рэ, 1027-рэ, 1028-рэ, 1029-рэ, 1030-рэ, 1031-рэ, 1032-рэ, 1033-рэ, 1034-рэ, 1035-рэ, 1036-рэ, 1037-рэ, 1038-рэ, 1039-рэ, 1040-рэ, 1041-рэ, 1042-рэ, 1043-рэ, 1044-рэ, 1045-рэ, 1046-рэ, 1047-рэ, 1048-рэ, 1049-рэ, 1050-рэ, 1051-рэ, 1052-рэ, 1053-рэ, 1054-рэ, 1055-рэ, 1056-рэ, 1057-рэ, 1058-рэ, 1059-рэ, 1060-рэ, 1061-рэ, 1062-рэ, 1063-рэ, 1064-рэ, 1065-рэ, 1066-рэ, 1067-рэ, 1068-рэ, 1069-рэ, 1070-рэ, 1071-рэ, 1072-рэ, 1073-рэ, 1074-рэ, 1075-рэ, 1076-рэ, 1077-рэ, 1078-рэ, 1079-рэ, 1080-рэ, 1081-рэ, 1082-рэ, 1083-рэ, 1084-рэ, 1085-рэ, 1086-рэ, 1087-рэ, 1088-рэ, 1089-рэ, 1090-рэ, 1091-рэ, 1092-рэ, 1093-рэ, 1094-рэ, 1095-рэ, 1096-рэ, 1097-рэ, 1098-рэ, 1099-рэ, 1100-рэ, 1101-рэ, 1102-рэ, 1103-рэ, 1104-рэ, 1105-рэ, 1106-рэ, 1107-рэ, 1108-рэ, 1109-рэ, 1110-рэ, 1111-рэ, 1112-рэ, 1113-рэ, 1114-рэ, 1115-рэ, 1116-рэ, 1117-рэ, 1118-рэ, 1119-рэ, 1120-рэ, 1121-рэ, 1122-рэ, 1123-рэ, 1124-рэ, 1125-рэ, 1126-рэ, 1127-рэ, 1128-рэ, 1129-рэ, 1130-рэ, 1131-рэ, 1132-рэ, 1133-рэ, 1134-рэ, 1135-рэ, 1136-рэ, 1137-рэ, 1138-рэ, 1139-рэ, 1140-рэ, 1141-рэ, 1142-рэ, 1143-рэ, 1144-рэ, 1145-рэ, 1146-рэ, 1147-рэ, 1148-рэ, 1149-рэ, 1150-рэ, 1151-рэ, 1152-рэ, 1153-рэ, 1154-рэ, 1155-рэ, 1156-рэ, 1157-рэ, 1158-рэ, 1159-рэ, 1160-рэ, 1161-рэ, 1162-рэ, 1163-рэ, 1164-рэ, 1165-рэ, 1166-рэ, 1167-рэ, 1168-рэ, 1169-рэ, 1170-рэ, 1171-рэ, 1172-рэ, 1173-рэ, 1174-рэ, 1175-рэ, 1176-рэ, 1177-рэ, 1178-рэ, 1179-рэ, 1180-рэ, 1181-рэ, 1182-рэ, 1183-рэ, 1184-рэ, 1185-рэ, 1186-м кьаIэсэфэп.

НыбжьыщIэ 3747-м спортым зыхуэгъасэ, Республикэ, урысей, дунейпсо зэхъэзэхуэхэм нэгъабэ увыпIэ нэхъыфIу 36-рэ ящыщ. «2009 - 2015 гъэхэм КъБР-м физическэ щэнхабзэмрэ спортымрэ зэрызыщауэжьынур» республикэ программэ хэхам тету, Псынэдахэ кьуажэм футбол джэгунIэрыщIащ. Ар Iуэхущапlэ зэщIэхьееныгъэхэмрэ я Iуэхущапlэм тепсэльыхьыа нэужь, Щэт Мэчрэпил зэпкърихащ республикэм и Iэтащхъэм муниципальнэ районхэмрэ кьаIэ округхэмрэ я щIыпIэ администрацэхэм я унафэщIхэм 25-м ядгингъэкIуэкIа зэIущIэм кьыщиГъэуваУ щытащхэр гъэзэщIа зэрыхъур, абы и лъэныкъуэкIэ кьыхэпасэхэрэ дитIкIэ кьаIэщIытхэм.

Къаноку Арсен къигъэпсэгъащ отчет лъэхъэнэм кьрнубыдэу Дзэпыкъуэ районым гъэкьыгъэ хъарзынэ зэрыщIэзэфIагъэкIар иKи кьуажэ администрацэхэм я Iэтащхъэм чэзуэу псаугъэ яритащ. Я жылэм дэть гугъуехьхэм, я цIыхухэр нэхъ зыгъэпIейтейхэм ящыщу абыхэм нэхьыбэу кьыхагъэщIар псым и Iуэхумрэ лъэмыжхэм я щытыкIэмрэщ. Кьыхаутхэа чэнджэщхэмрэ жэрдэмхэмрэ зэхэхьэу яткащ. Дэтхэмрэ кууэу яджьынущ, я мыхьэнэ ельытауэ зэпкърахьнурэ, куейм и социально-экономикэ зыужьыныгъэм и программэм хагъэхьэнущ.

Зэ1ущIэ щыIэхуищIыжым Кьаноку Арсен кьигъэпсэгъащ властымрэ бэмрэ зэзыщIэ, нэхъри нэхъ гъэнэгъу зэхуэдэщI Iуэхуэгъэкъэ республикэм и щIыпIэ псоми зэIуахуэ зэрыщIэзэкIыным Iэмал иIэкъым. Араш ящэ омбудсменхэр XIX лIэщIыгъуэм и пэщIдзэм кьежьэжьащ кьызыхэкIар. Абыхэм я кьалэн нэхьыщхьэт кьэрал Iуэхущапlэхэм я лэжьыгъэм кIэльыплIыну, цIыкIухэр залымыгъэм щахъумэну. Апхуэдэ кьалэнэр нобэр кьыдэсми я пщэ дэльщ.

- **Омбудсменыр ди деж уадэмрэ сы-**

Щыхуэхэм къащхьэщыжьныгъщ псом япэр

● Хуитыныгъэхэр

Накьыгъэ маэзм илъэс 15 ирокьу Урысей Федерацэм Щыхуэхэм я хуитыныгъэхэмкIэ и уполномоченнэ кьулыкьуэр зэрыщагъэувэрэ. Абы и кьалэныр зыхуэгъэзар зыщ - щыхуэхэр властым я залымыгъэм щихьхьуэныр. Юбилей ирихьалIэу Урысей Федерацэм и омбудсмен нэхьыщхьэ Лукин Владимир упщIэзыбжанэм жэуап кьиртащ.

- Владимир, дэ ди деж щымащIэкьым щыхуэхэм я хуитыныгъэхэр зыхьумэжэр икIи зэфIэзыгъэувэжкэр - прокуратурэр, судыр, нэгъуэщIхэр. Абыхэм ягъэзащIэ лэжьыгъэм сыткIэ кьыщхьэщыкIрэ Уполномоченнэм и кьалэныр?

- Уф-м Щыхуэм и хуитыныгъэхэр зыхьумэжкIэ и уполномоченнэм я щыкьлыкьуэр зэрагъэувэр щыщ Урысейм мыхьэнэщхэу дыдэ иIэу щрагъэкIуэкI демократие зэхъэщыныгъэхэм я Iэужьхэм ящыщу. Iэ зэгъэзэжьрамкIэ щыIэм и хуитыныгъэхэм кьащхьэщыкьи нэгъуэщIкIэ. Нэхъыщхьэу дыз зэрызэщхьэщыкIыр кьащхьэщыжьным и пIэкIэ мис а нэгъуэщIхэм я зэранкIэ щыхуэхэм я хуитыныгъэхэу кьыз зэпаудаэхэр зэфIэгъэзэуэжьным дыз зэрыщIэбэныщ. Властхэм кьытрамыкьуэзэрэ щхьэкIэ федеральнэ конституцэ законым Уполномоченнэм и кьалэныр щхьэхуэ ящIащ. Ар нэхъ ирагъэкIуэн кьулыкьуэщIэхуэхэмэ я унафэ щIэткъым.

Абы кьыдэжьуэ Уполномоченнэм щыхуэхэмрэ властымрэ зэгъэщIэн. Зэгурыгъэзэуэн си мурадщ сэ, псальэм и хьэтыркIэ, Бологтэнэ этым кьыщыхуахэм яужькIэ сыхьэзырт оппозицэмрэ кьэралым и унафэщIхэмрэ яку дэлэлу сыдзуэжьну. Ди жагъуэ зэрыхьэщIи, псэнякъэмтIри хуэхьэзыртхэм зэхуэдэныхьным.

- Уэ жыпIахэм кьыкIрэ ди щыхуэхэр кьэралым щыхьэмэн хуейуэ?

- Ди щыхуэхэм я закъуэжьым. Дунейм зы кьэралуэхуэкIи щыIэжьым дэтхэнэ и щыхуэмэ и хуитыныгъэхэр нэгъэсауэ кьызэригъэпэщыныжкIэ щэсыпIэ иKи кьызэфIыну. Кьэралыр гугъуу зэхэлIащ, хабзэхээри псомэ ятIьэхэсфыркьым. Абы кьыхэжьIыу щыуагъэхэр яIащIэмкIэ Iэмал иIэкъым. Араш ящэ омбудсменхэр XIX лIэщIыгъуэм и пэщIдзэм кьежьэжьащ кьызыхэкIар. Абыхэм я кьалэн нэхьыщхьэт кьэралIуэхущапlэхэм я лэжьыгъэм кIэльыплIыну, щыхуэхэр залымыгъэм щахъумэну. Апхуэдэ кьалэнэр нобэр кьыдэсми я пщэ дэльщ.

- Омбудсменыр ди деж уадэмрэ сыджьымрэ я кум щыдэлъу кьыщIокI. Абы кьыхэкIыу мыпхуэдэ упщIэ кьыкьуокI: и лэжьыгъэм пэльэщыфын щхьэкIэ Уполномоченнэм сыт хуэдэ хьэл хэльын хуей?

- Кьыхэзгъэщыну сыхуейщ мы Iэнатlэм си япэкIэ пэрытахэу Ковалёв Сергейрэ Миронов Олегрэ ди Iуэхущапlэр зэрфIэувэн папщIэ хуэдэ зэрызэфIагъэкIар.

Ди деж Уполномоченнэм и кьалэнэр зыщытещIыхьар Урысей Федерацэм и Конституцэмрэ законодательствэмрэщ. Апхуэдизу, мыхьэнэщхэу зиIэщи, захуагъэмрэ напэмрэ тещIыхьыжу щIэлъхьэ и хуитыныгъэхэр ихьумэнырщ. Абы кьыхэкIыу Уполномоченнэм щIыхуэхэм я хуитыныгъэхэр ихьумэн и лъэныкъуэкIэ захуагъэм тетыну кьэралыр кьыхуириджан хуэм нэхъу кьуэдз. Уеблэмэ, хабзэр ирагъэщIэу фэ щытетхэм щыгъун.

Уполномоченнэм псом япэу кьигъэсэбэпыр езым и щхьэм кьыхуащI пщIэрщ. Абы зы унафи ищIырыкьым, Мыбдеж мыхьэнэщхэу щиIэщ кьыхуащI пщIэр зыхуэдизым. Мис абы тещIыхьащ бзэгъэпэщ зэфIэкIыр зыхуэдизри, кьыхилъхьэхэр властым кьыльытэнри.

- Сыт хуэдэ IуэхуэзэкъэкIэ нэхъыбэрэ щыхуэхэм зыкьыхуагъэзэрэ Уполномоченнэм? Абыхэм я тхьэусыхафэхэм нужь ильэсхэм зыгуэркIэ захьужкуэ пхуэдыIуну?

- Цыхуэм и хуитыныгъэхэм я щытыкIэм мы зэманым зыкьомкIэ арэзы дыкьыщыкрыкьым. Ауэ абы дигъэпIейтеищэн хуейкьым: хабзэрылажьэ кьэралрэ граждан жылагъуэрэ зэтебухуэжьащ гугъущ икIи ар щIэхьу кьохьуэлIэрщ. Сыт цIыхуэхэр пыухькIауэ зыгъэтэзавэр? Мылткум, щIым, псэуныгъэм, дзэхэм, ветеранхэм, инвалидхэуэхэм, узынщагъэм, унагъуэм егъэщIылIа Iуэхуэхэрщ. Ильэс кьэс дэ тхьэусыхафэ мин 24 - 26-рэ хуэдизэ кьытIэрохьэ. Мы гъэм нэхъыбэрэ зыкьыстхуагъазэ хуущ цIыхуэм пщIэнэщу щIэнкIэ зригъэгъуэтыныкIэ иIэ хуитыныгъэм, ЖКХ-м и Iэнатlэм уасэхэзыкIэ зэрыщIрагъэлейм текуэдуэу.

- Уполномоченнэр сыткIэ цIыхуэхэм ядэIэпыкъуфынущ? ЦIыхуэхэм я хуитыныгъэхэм кьащхьэщыжу сыт абы пщIэфынур?

- Зэнущ ухыкIэнщи, сэ ешьм зыри тезгъэкIыркьым и кьулыкьум, судми естыркьым. Уполномоченнэу щыт сэ зэконым хуит сеIэ судым и унафэу ящыз зыгъуэтам и тэмэмагъэр кьапщытэну прокуратурэм е судым зыхьэзгъэзэну. Ауэ сэ сыхуиткъым суд Iуэхум сыхэтыну, псальэм и хьэтыркIэ, абы зыгуэр кьыщыгъэувыну. Абы кьыхэкIыу сызыхэплъэр судым нэмысэ е абы унафэ зытрищIыхьа Iуэхуэрщ. Суд унафэр кIэухыу щытмэ, икIи абы кьару игъэтамэ, хабзэр кьыхэзгъэзэну тхьэусыхафэм хьэкъ кьыщищIэну. Суд нэхьыщхьэми Конституцэ суд

● Си бзэ - си псэ, си дуней

Лъэпкъым и нэщэнэ нэхъыщхьэ

«Адыгэ псалъэ» газетым и жэрдэмкIэ КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм илъэс зыбжанэ хъуауэ ди щIыналъэм щрегъэжIауэ «Си бзэ - си псэ, си дуней» республикэпсо эпреуэ-фестивалыр. Абы и кьалэн нэхъыщхьэхэм ящыщ егъэджэныгъэ-гъэсныгъэм кьыхьхьэ Iэмалыщ Iэхэм тету анэдэлъхубзэр егъэджыныкмкIэ бгъэдыхьэкIэщIэхэр къэгъэнэхуэныр, Iэзагъ ин яхэлъу ахэр эи пэжыгъэм хэушIыпIэр курыт школхэр, сабий Iуэхуущ Iапх эхэр, егъэджакIуэхэр, гъэсакIуэхэр гъэпсэжныр, абы-хэм я зэфIэкIыкIэ ящыгъэгъуэзэныр. Фестиваль-зэпеуэм и зи чэзу Iыхьэм иджыблагъэ щыпащащ Аруан куейм хыхьэ Черная Речкэ кьуажэм дэт курыт школым. КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм и лэжьакIуэхэмрэ республикэм и егъэджэн Iэпажэмрэ зыкъэт къэпщытакIуэ гупыр ирагъэблагъат еджапIэм. Шыз эхуэса Iуэхум и екIуэкIыкIэнум кIэщIу тепсэлыхьа нэужь, егъэджакIуэхэмрэ абыхэм я гъэсэнхэмрэ фестивалым хуагъэхьэзыра лэжьыгъэрягъэлъэгъуащ.

ШКОЛЫМ щекIуэкI егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэм кьыщыщIидзэр пэщIэдзэ классхэрщ. Апхуэдэ яп лъэбакьуэрщ щыхъуащ 3-нэ классым. Дерсыр иригъэкIуэжащ егъэджакIуэ гумыэгагъэ Дол Iэминат. «Си анэбзэр согъэбзэрабзэ» зыфIащащ дерсым щызэпкьрахащ Бицу Анатолэ и «Мамэ» уэср.

Ещанэ классым щеджэ щыкIуэхэм я анэхэм тращыкIа сурэтхэмкIэ бгьныр ягъэщIэрэщIат, гъащIэм нэхъ лъапIэу щабж анэм хуатха уэсэ едзыгъуэ щыкIуэхэм кьеджащ.

Дерсым лъабжьэ хуэхъуа «Мамэ» уэсэм удихьхьу Дадэ Рузанэ кьеджа нэужь, едзыгъуэкIэ зэпкьрахыуэ псалъащхьэ хуащащ, и гупсысэ нэхъыщхьэр ягъэбелджылащ. Уэсэм кьытрагъазэрэ еджа нэужь, абы Бицу Анатолэ щIилъхьа гупсысэр гугъу демыхьу кьаIуэтащ; анэм хуэдэ зэрыщымыIэр, абы и Iуэхур дэгъэспыщIэн, хуэсакъын, и гур хъумэн зэрыхуейр.

Методикэ и лъэныкъуэкIэ тэмэму кьаIэзэгъэща дерсым егъэджакIуэм кьыщыщIэупщакъым «зыгъэпсэхугъуэ дакьикьэр». Iэминат и гъэсэн щыкIуэм ребусэм щыгъэпщIуа псалъэхэр кьахутащ, анэм теуха уэрэд щыкIу зэдыжаIащ.

Адэкъэ егъэджакIуэм Iэзэу зэрилъытащ щыхур анэм зэрыхуущыт щыкIэр, лъагъуныгъэр, анэдэлъхубзэр. Дэтхэнэ зыми и бзэм хунIэ лъагъуныгъэр, абы щхьэ щIэр анэм и бек кьыщожь. Зи бзэ зэзымыпсэщыкIи и лъэпкъри игъэпэжыркъым. Анэдэлъхубзэр зыгъэпудын, Iумпэм зыщIыкIи анэрэ егъэпуд. Анэм кьыбдилъуа бзэр анэм хуэдэури лъапIэщ. А тIуми щыхуэм и кьежьапIэу зэрыщыстыр кьыщысыщ усэхэр адыгэбзэкIэ, тырку бзэкIэ, урысыбзэкIэ егъэкIуэ щыкIуэхэм ягъэIуащ. Мы дерсым и кIуэцIкIэ анэм теуха псалъэжьхэр кьащIэжащ, щыхуэбзым ехьэлIауэ адыгэ хабзэм хэт Iуэхугъуэхэм щыщхэм тепсэлъыхьащ, я къуажэм кьыдэжкIа щыхуэбз щыщIыкIу Алий и фэепль щIищIам и щхьэусыгъуэр кьаэзэрыгъуIуэм ехьэлIауэ кьыжаIащ «Псэр щэн, напэ кьэщIэху» псалъэжьым кьиныр, напэр лIэщыгъуэ бжыгъэхэм кьапкрыкIа, гужьеипIэми кIуэдыпIэми адыгэр кьиэшыа лъэпкъ фIыгъуэзэ зэрыщытыр.

Дерсым кьышIэта Iуэхугъуэхэр нэрылъагъу зыщI презентацэ Iэкlуэльакlуэу зэхалъхьат. «ЩIыху напэм» и тепльэгъуэхэр щыщыгъэльэгъуа сурэтхэр художник Iэжьыгъэхэм кьааэрыкIэрыкъу щыIэтэжьым. Апхуэдэу къэгъэльэгъуа хъуащ предметхэм яку дэдэ зэпыщIэныгъэхэр егъэфIэкIуэнымкIэ егъэджакIуэм Iэмал зыбжанэ кьыхэзыгъэсэбпар. Дерсым зыщытепсэлыхьа Iуэхугъуэрыкlуэм и пIэм фитанэ, сытыт фэ фщIэнур? ДыщрихьэлIэу пIэрэ, уд теплъэ ямыIэми, апхуэдэ щыху лейзехьэхэм зи гъащIэм?» ЕджакIуэхэм я жэуапхэм лъабжьэ тэмэму кьыз эгъэпэща дерсым егъэджакIуэм кьыщыщIэупщакъым «зыгъэпсэхугъуэ дакьикьэр». Iэминат и гъэсэн щыкIуэм ребусэм щыгъэпщIуа псалъэхэр кьахутащ, анэм теуха уэрэд щыкIу зэдыжаIащ.

Адэкъэ егъэджакIуэм Iэзэу зэрилъытащ щыхур анэм зэрыхуущыт щыкIэр, лъагъуныгъэр, анэдэлъхубзэр. Дэтхэнэ зыми и бзэм хунIэ лъагъуныгъэр, абы щхьэ щIэр анэм и бек кьыщожь. Зи бзэ зэзымыпсэщыкIи и лъэпкъри игъэпэжыркъым. Анэдэлъхубзэр зыгъэпудын, Iумпэм зыщIыкIи анэрэ егъэпуд. Анэм кьыбдилъуа бзэр анэм хуэдэури лъапIэщ. А тIуми щыхуэм и кьежьапIэу зэрыщытыр кьыщысыщ усэхэр адыгэбзэкIэ, тырку бзэкIэ, урысыбзэкIэ егъэкIуэ щыкIуэхэм ягъэIуащ. Мы дерсым и кIуэцIкIэ анэм теуха псалъэжьхэр кьащIэжащ, щыхубзым ехьэлIауэ адыгэ хабзэм хэт Iуэхугъуэхэм щыщхэм тепсэлъыхьащ, я къуажэм кьыдэжкIа щыхуэбз щыщIыкIу Алий и фэепль щIищIам и щхьэусыгъуэр кьаэзэрыгъуIуэм ехьэлIауэ кьыжаIащ «Псэр щэн, напэ кьэщIэху» псалъэжьым кьиныр, напэр лIэщыгъуэ бжыгъэхэм кьапкрыкIа, гужьеипIэми кIуэдыпIэми адыгэр кьиэшыа лъэпкъ фIыгъуэзэ зэрыщытыр.

Дерсым кьышIэта Iуэхугъуэхэр нэрылъагъу зыщI презентацэ Iэкlуэльакlуэу зэхалъхьат. «ЩIыху напэм» и тепльэгъуэхэр щыщыгъэльэгъуа сурэтхэр художник Iэжьыгъэхэм кьааэрыкIэрыкъу щыIэтэжьым. Апхуэдэу къэгъэльэгъуа хъуащ предметхэм яку дэдэ зэпыщIэныгъэхэр егъэфIэкIуэнымкIэ егъэджакIуэм Iэмал зыбжанэ кьыхэзыгъэсэбпар. Дерсым зыщытепсэлыхьа Iуэхугъуэрыкlуэм и пIэм фитанэ, сытыт фэ фщIэнур? ДыщрихьэлIэу пIэрэ, уд теплъэ ямыIэми, апхуэдэ щыху лейзехьэхэм зи гъащIэм?» ЕджакIуэм я жэуапхэм я къуажэм щыщ Iэмал зыбжанэ зэрыщыгъэльэгъуа дерсым мураду зыщыхуагъэувыжар кьайхьулIауэ кьэпльытэ хьунущ. Псом хуэмыдэу, Шурдым Анзор адыгэбзэмкIэ и щIэныгъэр зэрыкуугр кьэпщытакIуэхэм гъэщIэгъуэн ящыхьуащ.

«Эльбрус тельыджэ!» Арат и темэр 11-нэ классым щекIуэкIа урок зэIуакъ. Географиер езыгъэдж Псэун Светланэ лъэпкъ компонентыр и лэжьыгъэм кьыззэрыщигъэсэбэпыр кьыщигъэльэгъуащ мы дерсым. Дыззэрыгушхуэ Iуащхьэмахуэ бгым теухуауэ еджакIуэхэм я щIэныгъэм хэгъэхьуэныж кьыдэкIуэу, ахэр хэкупсэу гъэсэныр хуэгъэзэа кьаIэни зыхуигъэувыжат Светланэ. Дерсым Iэкlуэльакlуэу щызэхэхуэнат географиери, тхыдэри, Iуэрыlуатэри, усыгъэри. Iуащхьэмахуэ нэхъыфIу кьацIыхун папщIэ ныбжьыщIэхэм «кьахуеблэгъащ» яп дыдэ абы и щыгум дакIа адыгэлI Хьэшыр Чылар. Хьэщэ ЛъапIэм еджакIуэ цIыкIухэр «иришэжьащ» Iуащхьэмахуэ яригъэцIыхуну. Япэу ахэр кьыщыгъэтеувыIар а кьурышъ лъэпкъ зэмылIэужьыгъуэхэр зэреджэн кьащIэныт. Iуащхьэмахуэ и фIэщыгъэ псори, кьапщтэмэ, 40 мэхъу. Абы хэм ящыщ зыбжанэр ягу кьагъэкIыжащ. 2008 гъэм «Урысейм и тельыджэу 7» проектым щытепсэлъахэ ди Iуащхьэмахуэ зэрахэтэри, абы и щыгу дыкьуакьуэр ди республикэм и ныпым кьыззэрыщыгъэлъэгъуэри кьаIуащ.

- Iуащхьэмахуэ и щыгум япэу джлар сэращ, - кьажриIэрт Хьэшыр Чылар и ролыр зыгъэзащIэ ныбжьыщIэм. Икли, ар кьыззэрыхьуам и тхыдэр ягу кьигъэкIыжащ. Удихьэхыу екIуэкIа дерсым зытепсэлъыхь Iуэхугъуэм хуэкIуэ усэ зыбжанэ щыжаIащ урысыбзэкIи адыгэбзэкIи, «Эльбрус» уэрэдри дахэу ягъэзэщIащ. ЗыхуаГъэуэ выжа кьалэнхэр кьайхьулIэн папщIэ Iэмал зэмылIэужьыгъуэхэмкIэ абы хуэкIуаIащ егъэджакIуэр. Псоми гъэщIэгъуэн ящыхьуауэ екIуэкIа дерсым еджакIуэхэм щIэ куэд кьыщIахауэ жыпIэ хьунущ.

Дэтхэнэ зы лъэпкъми ещан и нэмыс, и хабзэ, и лъэпкъым ехьэлIа махуэ лъапIэхэр иIэжщ. Инджылзыбзэр езыгъэдж Медалы Светланэ утыку ирихьа дерсым щыхуэзэфIэкIащ хамэ кьэрал лъэпкъхэмрэ адыгэхэмрэ я хабзэхэм зэщхьу узыщIрихьлIэ Iуэхугъуэхэр гъэбелджылыным. Абы папщIэ иджырей технологиерэ Iэкlуэльакlуэу кьагъэсэбэпурэ, 8-нэ классым и еджакIуэ цIыкIухэр хэту кьызэрагъэпэща «телемост» жьыуаIэм хуэдэкIэ зи гугъу сщIа хабзэхэм инджылзыбзэкIи адыгэбзэкIи тепсэлъыхьахэщ. Псалъэм папщIэ, ильэсыщIэм ажэгъафэм унэ-унэкIэ кьиклIуэху у адыгэхэм я хабзэу щытам хуэнду инджылзыхэм я IэщI. Апхуэдэу ныбжьыщIэ цIыкIухэм кьащIащ ди лъэпкъым бжьыхьэм гъавэр кьрахьэлIэжа нэужь кIуэ тхьэпшIэу хуэдэ Америкэм щыпсэуэхэми зэраIэр. УмыгъэщIэгъуэн пхуэзфIэкIынтэкъым еджакIуэхэм инджылзыбзэм хуэщэрыуэу зэрырипсалъэр. ЕгъэджакIуэмрэ и гъэсэнхэмрэ яку дэлъ зэхущытыкIэ хьэлэмэтыр нэрылъагъу щыхъуащ а зы дерсым.

Медалым кьиIэта темэм пызыщIэ хуэдэт кьыкIэльыкIуэу кьэпщытакIуэхэм я пащхьэ щагъэльэгъуа дерсыр. Урысыбзэмрэ литературэмрэ езыгъэдж Лъэмытхъэщ Зурьятрэ 6-нэ классым и еджакIуэ цIыкIухэмрэ «Европей лъэпкъхэм я усэхэм адыгэбзэкIэ зэщыгъэгъуэзэн» дерсым Iэзагъ хэлъу ди анэдэлъхубзэкIэ кьышеджащ хамэ кьэрал усакIуэхэм я тхыгъэхэу Нало Зауррэ Ацкъан Русланрэ зэрадзэкIаехэм. Лъэпкъхэм я зэхуакъу дэлъынхуей зэныбжькъэгъуГъэ гъэбыдэным хуэгъэза лъэкьыгъэр мы еджапIэм зэрыщекIуэкIыр зэрыпльагъу щыхъуащ мы урокым. ЕджакIуэ цIыкIуэм бзэ зэмылIэужьыгъуэхэмкIэ уэрэд ягъэзэщIащ, усэхэм я кьеджащ.

Егъэджакlуэм Iэзагъыу хэль куэд наIуэ кьыщыхъуащ мы махуэм къэпщытакIуэ гупым я нэгу щIэкIа урокхэм. Адыгэбзэмрэ литературэмрэ школым щезыгъэдж, лэжьыгъэкIэ куэдым я жэрдэм щIакIуэхэу Шыгуэ Фатимэ, Бжьыхьэ Сулимэ, Абаазэ Маринэ сымэ зэрылажьэ методикэхэмрэ я кьалэн нэхъыщхьэхэмрэ кIэщIу щыгъуаз защIащ. Ахэр щылажьэ пэщхьэр зыхуэныкъуэ я кьыз эгъэпэща щыкIэрэ кьапщытэну я кьалэным хыхьэрт хьэщIэхэм. Нэрылъагъу пособие якIэпэми, иджырей компьютер технологие жьыхуэтIэхэми - мы еджапIэм щылажьэхэр сытми зэрыхуэIэкIуэльакIуэр нэрылъагъут. Еджэным кьыщыдэхуэ зэманым сабийхэр зыдгагъажьэ Iэпщlэльапщlэм щыгъуаз щыхуэхъуащ пэш хуитхэм кьыщыззэIуха выставкэ-гъэльэгъуэныгъэхэм. Директорым гъэсэныгъэмкIэ и кьуэдзэ Нэгъуей Мадинэ кьызэрыдиIамкIэ, школым щолажьэ кружок зыбжанэ. Абыхэм щрагъасэ сурэт ящыщ, щэкIыр хадыкIыу, бисерым хьэпшIэ зэмылIэужьыгъуэхэр кьыхащIыкIыу, пхъэм Iэкlуэльакlуэу елэжьыру, адыгэ фащэ нэгъуэ нэ ядыфу. КIэщIу жыпIэмэ, мы еджапIэм сабийм и зэфIэкIым сыт и лъэныкъуэкIи зыщрагъэжьэ.

«Си бзэ - си псэ, си дуней» фестивальым школым и лэжьакIуэ гупым хуагъэхьэзыра классщIыб лэжьыгъэшхуэр теухуат адыгэ Iуэрыlуатэм и пкыгъуэ нэхъ ин дыдэхэм ящыщ нарт эпосым. Абы и кьыз эгъэпэщакIуэхэм я мурадт нартхэм яхэлъа хьэл-щэн дахэхэр, я дуней тетыкIар, зыщIэхъуэпсар, я гурыщIэр, лыгъэр, хабзэнэмысыр зэрахэлъар еджакIуэхэм я мурадт нартхэм яхэлъа хьэл-щэн дахэхэм

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

Полицэм и генерал-майор Васильев Сергей фIыщIэ тхыльрэ саугъэтрэ ирет «Нэмыс» балигъ мыхъуахэм я социально-реабилитацэ центрым и унафэщI Къардэн Адэлбий.

Гуапагъэрэ дэрэжэгъуэрэ

● Псапэ

Мэкъуауэгъуэм и 1-р Сабийхэр хъумэным и дунейпсо махуэщ. Абы ирихьэлIэу Урысей МВД-м Налшык къалэм щыIэ и управленэм Къэрал киноконцерт гъэлъапIэу щригъэкIуэкIащ «Сабийхэрщ ди къэкIуэнур» псапащIэ Iуэхугъуэ.

КОНЦЕРТ залым щызэхуэсат псапащIэ Iуэхур зыхуэгъэпса сабий зеиншэхэр, унагъуэ хуэмышIахэм щапI цIыкIухэр, зи къалэн зыгъэзащIэу хэкIуэда хабзэхъумэхэм я бынхэр, республикэм и интернатхэм я гъэсэн 300-м щIигъу. Шар зэмыфэгъухэр, хьэпшып гъэщIэгъуэн цIыкIухэр зыIэщIалъхьа, пэшым щитIысыкIа хьэщIэхэм ущыхэплъэкIэ, я нэгум кьрих дэрэжэгъуэмрэ гукъыдэжымрэ гу лъымытэнкIэ Iэмал иIэтэкъым. Кьыхэгъэпэщак Iуэхэм ахэр къыщIрагъэблэгъари дэрэжэгъуэрэ гухэхъуэрэ, гуапагъэрэ IэфIыгъэрэ зыхрагъэщIэн щхьэкIэщ.

- Дэ, балигъхэм, тхуэзфIэкI псори длэжьынущ гуапагъэрэ гулъытэкIэ фи гъащIэр гъэнщIауэ фыкъэтэджын папщIэ. - КъэкIуэнур зейр фэращ, физпэпльэ гъэмахуэ зыгъэпсэхугъэр гъэщIэгъуэну, дахэу ефхьэкIыну си гуапэщ, - сабийхэм псалъэ гуапэкIэ захуигъэзащ министрым. ФIыщIэ яхуищIащ гъащIэм и щытыкIэ гугъум къихута сабийхэм ядэлажьэ, абыхэм я гурыгъуегурыщIэхэр зыхэзыщIэ егъэджакIуэ-гъэсакIуэхэм. - Фи лэжьыгъэ мытыншыр хьэлэлу зэрефхэхьыж папщIэ щIэщхуэ фхуэфащэщ, ди сабийхэр мамыру, насыпыфIэу псэун папщIэ тхуэзфIэкI къэдгъэнэнукъым.

Сабингъуэр хъумэным, къытщIэхъуэ щIэблэр хэкупсэу гъэсэным хуэунэтIауэ къэрал кIуэцI Iуэхуэхэмкlэ органхэм жыджэру зэрадэлажьэм папщIэ КъБР-м щыIэ МВД-м и фIыщIэ тхылъхэмрэ саугъэтхэмрэ абы яритащ сабийхэр щапI социальнэ Iуэхуэщапlэ зыбжанэм я унафэщIхэм.

ИтIанэпIалъэ Iэфlыгъэрэ гуапагъэрэ хуэныкъуэ сабийхэм сыт щыгъуи гулъытэ яхуэзыщI МВД-м фIыщIэ къыхуищIащ Нартан къуажэм дэт, сабий зеиншэхэмрэ адэанэм я нэIэм щIэмыту кьэна сабийхэмрэ щапI школ-интернат №5-м и унафэщI Алишанов АлисулътIан. «Фэ фщIэр мыхьэнэ, пщIэ зиIэ Iуэхугъуэ дахэщ»,- къыхигъэщащ абы.

Псапащ Iэ зэхьхьэм кьрихьэлIа къулыкъущIэхэм ящыщщ КъБР-м и Парламентым ЩIалэгъуалэм я Iуэхуэхэмкlэ, жылагъуэ зэгухьынысъэхэмрэ хъыбарегъащIэ Iуэхуищапlэхэмкlэ и комитетым и унафэщI Хьэщхъуэжь Татьянэ.

Урысей Федерацэм Налшык къалэм щыIэ и УВД-м и унафэщI, полицэм и полковник ДышэкI Назир кьызэхуэсахэм я гукъыдэжыр къэзылIэта творческэ гуп цIэрыIуэхэм фIыщIэ яхуищIащ, дипломхэр, уДз гъэгъахэмрэ IэфIыкIэхэмрэ яритащ.

Полицэм и лэжьакIуэхэм кьрагъэблэгъа сабийхэр гуапэуи ирагъэжьэжащ - ахэр щыщIэкIыжым псы IэфIрэ морожнэрэ хуагуэшащ.

УАРДЭ Жантинэ.
Сурэтхэр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Иджы Самарэ къытполлъэ

«Уфа» (Уфа) - «Спартак-Налшык» (Налшык) – 1:0 (2:0). Уфа. «Динамо» стадион. Накъыгъэм и 25-м. Щыхуэ 2900-рэ еплъащ.

Судьяхэр: Чернов (Мэзкуу), Шимарыгин (Сосновый Бор), Елеференкэ (Мэзкуу).

«Уфа»: Барановский, Аликин, Грачев, Тишкин, Засеев, Данилов, Киреев (Васильев, 46), Вильям, Сайтэ (Василенкэ, 77), Диегу, Заболотный (Маркосов, 84).

«Спартак-Налшык»: Коченков, Абазэ, Черныш-шов, Овсиенкэ (Багаев, 46), Суслов, Зинович, Руа, Буйтрагэ, Коронов (Аверьянов, 46), Сирадзе (Галин, 46). Гуэщокъуэ (Дорожкин, 65).

Топыр дигъэкIащ: Сайтэ, 45 (1:0).

Дагъуэ хуащIащ Чернышовым, Маркосовым, Зиновичэ.

«СПАРТАК-Налшыкым» и дежкIэ мы зэIущIэм зы мыхьэнэн иIэжтэкъым. Зэхъуэжьэхэр иухыным идкыбрэ зы джэгугъуэ иIэжу ди щIалэхэм ещанэ увыпIэр ящэ дивизионым щаубыдат икIи премьер-лигэм кIуэн папщIэ хьэрхуэрэгъуэ кьыхухъуэным адэкIи пэплъэ хьунут. Нагъбэ етIуанэ дивизионым кьыхэкIа «Уфа»-мы увыпIэ лъагэ иубыдакIэт икIи кьыдэщIыну къэкIуахэр игъэтгушхуэн фIэкIа нэгъуэщI кьалэн иIэтэкъым.

КьыхуэкъуэкIа Iэмалыр кьигъэсэбэпри, ди командэм и тренер нэхъыщхьэ Шыпш Тимур и футболист нэхъыфI зыбжанэм заригъэзэпсэхуащ. Кьаплъщтэмэ, зэрыщыту ихьуэжащ гъуэщхьэхъуэмэхэр, куэд дыдэ кьытхуэзыщIа гъуащхьауэ Медведевми бэуэгъуэ иритащ.

Командэхэм зэIущIэр хуэсакъыпэуурэ ирагъэжьащ. Ахэр нэхьыбэу зыхущIэкъур я гъуэр зэрахъумэнырт. Арщхьэкlэ апхуэдэу екIуэкI хьунутэкъыми, хэгъэрейхэм зэрахабэзэу, «Уфа»-р ипэкIэ кIуэтащ. Аращ ящэ бгъэрыкIуэныгъэ лъэщри кьызэзыгъэпэщар: Даниловыр лъэщу щхьэкIэ зэуа топым Коченковыр пэлъэщащ.

АдэкIэ чэзур «Спартак-Налшыкым» кьыIыысащ. Ари кьыкIуэтыныхэм ящыщтэкъым. 45-нэ дакъикъэм Буйтрагэ хэгъэрейхэм я гъуэр хигъэщIэным зы мащIэ дыдэщ иIэжар, арщхьэкIэ «Уфа»-м и гъуащхьэтет Барановскэм и Iэзагъ лъагэр кьызэыкъуихри, топым кьригъэгъэзащ. Ар гущIыхьэ зыщIхуэ хьэщIэхэр зэщIэувыIыкIащ. Ар уфадэсхэм Iэзэу кьагъэсэбэпри, еБгъэрыкIуэныгъэ псынщIэ кьызэрагъэпэщащ икIи Японием кьраша я гъуащхьауэ Сайтэ Йосуке Зинович Дмитрий IэщIэкIри, топыр Коченковым щхьэпридзащ - 1:0.

Загьэпсэхуным и пэ кьихуэу топ кьызэрыхудатэкIам Шыпшыр игъэгубжьащ - мы зэIущIэм мыхьэнэ лъэпкъ имыIэжми, и щIалэхэр кьыхагъэщIэну ар хуейтэкъым. ЕтIуанэ Iыхьэм кьыщихьэжым абы футболистищ зэуэ ихьуэжащ. Абы къигъэльагъуэрт «Спартак-Налшыкыр» ерыщу зэребгъэрыкIуэнур. Апхуэдэуи къэхъуащ. Арщхьэкlэ куэдрэ зэгъэсэу кьымыхьэу «Уфа»-м пэщIагъэувахэр щIагъуэу зэгурыIуэртэкъыми, Iуэхум зыри кьикIакъым. Абы щыгъуэми хэгъэрейхэм бжыгъэр ягъэбэгъуэным мащIэ дыдэщ иIэжар - Карлос Диегэ зэуа топыр гъуэм и пкъом кьигъэльеижащ.

Арати, 1:0-у «Уфа»-р текIуэу зэIущIэр ихуащ. Абы и фIыгъэкIэ, хэгъэрейхэм еханэ увыпIэр яIыгъыу зэхьэзэхуэр нухащ. Абы ещанэ увыпIэр кьыщызыхьа «Спартак-Налшыкым» иящ къыпэщылъ премьер-лигэм хуэзышэ пэщIэуэ зэIущIэхэр. Накъыгъэм и 30-м Самарэ кьалэм абы ящэ джэгугъуэр щIыпIэ «Крылья Советов»-м щыригъэкIуэкIынущ, мэкъуаугъэгъуэм и 4-м Налшык ахэр етIуанэу щызэпэщIэуэвэнущ.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Урысей Федерацэм футболымкIэ и ящэ дивизионым 2012 - 2013 гъэхэм щекIуэкIа зэхьэзэхуэм кьрикIуар

	Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФI.	Т.	О.
1.	«Урал»	32	19	11	2	61-18	68
2.	«Томь»	32	19	8	5	57-34	65
3.	«Спартак-Налшык»	32	15	8	9	32-27	53
4.	«СКА-Энергия»	32	13	13	6	36-26	52
5.	«Балтика»	32	14	8	10	40-33	50
6.	«Уфа»	32	13	9	10	31-30	48
7.	«Нефтехимик»	32	13	8	11	44-40	47
8.	«Сибирь»	32	12	9	11	34-38	45
9.	«Ротор»	32	11	8	13	27-26	41
10.	«Енисей»	32	9	12	11	30-31	39
11.	«Шинник»	32	9	12	11	28-33	39
12.	«Петротрест»	32	10	5	17	28-43	35
13.	«Салют»	32	8	11	13	25-31	35
14.	«Торпедо»	32	6	15	11	29-38	33
15.	«Металлург-Кузбасс»	32	8	6	18	19-40	30
16.	«Химки»	32	6	10	16	23-40	28
17.	«Волгарь»	32	5	11	16	23-39	26

● Футбол

● ЗэIущIэ нэужьыым

ШЫПШ Тимур,
«Спартак-Налшыкым» и тренер нэхъыщхьэ:

Загьэпсэхуну Iэмал еттащ

- Мы зэIущIэм кьалэн зыбжанэ щыдиащ. Куэдрэ зэIущIэхэм кьыхэдмыгъэхуэф щIалэхэм я зэфIэкIыр дгъэунэхуащ, адрейхэм зедгъэгъэпсэхуащ. Футболым мыхьэнэшхуэ щIидзащ зыгурым ухущIэкъуным. Абыкlэ хэгъэрейхэм я мурадхэр нэхъ ину кьыщIэкIащ, дэ мы зэIущIэм зыри кьытхуихьыжыгъэкъым.

- «Уфа»-мкIэ зэхьэзэхуэр кьызIуфхащ, абыкlэ зэхуэфащIыжащ. Фи хьэрхуэрэгъуэм и зэфIэкIым абы лъандэрэ куэдкIэ зихьуэжауэ кьыщыхьурэ?

- Ар нэхъ зэщIэкъуа хъуащ, текIуэныгъэми зэрыхущIэкъу зэпытщ.

КОЛЫВАНОВ Игорь,
«Уфа»-м и тренер нэхъыщхьэ:

Гум кьинэжьынущ

- Гуапэщ мыгъэрей зэхьэзэхуэр текIуэныгъэкIэ кьызэретхьэлIар. Ар гум кьинэжьынущ. Махуэ зыбгъупщI зыдгъэпсэхунуэр, кьыкIэлыкIуэ джэгугъуэм зыхуэгъэхьэзырыр щIэддзэнущ. Ар мыгъэрейм ефIэкIыну дыщогучъ.

- Фи хьэрхуэрэгъуэр джэгум и етIуанэ Iыхьэм ищIэ кIуэтэну фыщIэлъ?

- «Спартак-Налшыкым» зэхьэзэхуэм хьарзынэу дыщыгъуазэщ. Ар зэфIэкI лъагэ зиIэ гупщ икIи ауэ сытми кьызэримыкIуэнутыр тщIэрт. Ди щIалэхэм фIыщIэ кьалэжь, хьэрхуэрэгъу лъэщым хуэфэщэну зэрыпэщIэтам кьыхэкIыу.

ХЬЭТАУИслъам.

● КъБР-м и прокуратурэм

Къабзагъэр ягъэнэхъапэ

Аруан районым и прокуратурэм кьыщыгъащ куейм щIыпIэ унафэр зезыгъакIуэ и Iуэхущапlэхэм щIыхуэхэм санитар-эпидемиологие щытыкIэ тэмэм кьахуэзгъэнэщыным теухуа законодательствэр зэрагъэзащIэр.

УРЫСЕЙ Федерацэм и законодательствэм ипкъ иткIэ, муниципальнэ щIыналъэхэм кIэрыхуэбжьэрыхуэхэм ехьэлIа Iуэхуэхэр щызэхуэзыгъакIуэр щIыпIэ самоуправленэм и Iэнатlэхэрщ.

«Предприятэхэмрэ унагъуэхэмрэ я кIэрыхуэбжьэрыхуэхэм я Iуэхуэкlэ», «Щыхуэхэм санитар-эпидемиологие щытыкIэ тэмэм кьахуэзгъэпэщащым и Iуэхуэкlэ» федеральнэ закониращ кьагъэуэ щыхуэхэм я узынщагъэм зэран хуэмыхуэу икIи санитар щащалъэхэм кьытIасэу мунципальнэ щIыналъэхэм апхуэдэ кIэрыхуэбжьэрыхуэхэр зэпымыуэу щагъэкъэбзэн хуейуэ.

Къэпщытэныгъэр щрагъэкIуэкIым районым и кьуаэжэхэм кьыщаухащ пхъэнкIий идзыпIэ Iэрыщ1щэр.

Абы щыгъуэми, ахэр Iухьанымэ щIыпIэ администрацэхэр елIалIэркъым, атIэ дыкъэзыхуэхуэрейхь дунейр ирагъэущIэпI, уз зэрыщIалэхэр кьэхъеинымкIэ щыналъэ кьагъэхуэ.

КIэтыплъэныныгъэм кьрикIуам ипкъ иткIэ, куейм и прокуратурэм и кьуажэ администрацэхэм я Iэтащхьэхэм яхуитхащ пхъэнкIий идзыпIэ Iэрыщ1хэр агъэсеину, унагъуэ кIэрыхуэбжьэрыхуэхэр гъэкIуэдыным зэхуэдэу санитар щытыкIэ кьыхуэзгъэгъэпэщыну кьалэн ящызыщI тхыльхэр.

КьэщцынэмыщIауэ, щыхуэхэм я санитар-эпидемиологие зэIуэпэщцынныгъэм теухуа законодательствэр кьызэрызэпаудым кьыхэкIыну, район администрацэм и унафэщIхэм яхуэгъэзауэ административнэ Iуэху кьаIэтащ.

Зытхыжар
БАГЪЭТЫР Луизэщ.

КъБР-м и прокуратурэм и пресс-Iуэхущапlэ.

● Фэеплъ

Мулид и гъащIэ мащIэр

ГъащIэм цыхур гъэунэхуплI куэдым ирегъэувэ: абыкlэ зэхигъэкIын хуэдэщ абы и лыгъэр, пэжагъыр, щыхуГъэр...

Щыхупсэ Iэджэ икъукIэ зэхэзедзэныщхуэ хьауэ щытащ Хэку зауэщхуэм и зэман гуащIэм. Сыт хуэдиз абы хэкIуэдар, я мурад кьабдзэхэр кьайхьулIэну хунэмысу? Бжыгъэншэщ. Мы тхыгъэр зытедухуа щIалэм кьикIуа гъуэгуанэр кIэщIт, ауэ гъуджэм кьищым хуэдэуи кьабдзэт.

ГЫНДЫГЪУ Мулид Шэмсэдин и кьуэр Альтуд кьуажэм щыщт. Курыт школми фIыуэ щеджат, бухгалтер Iэщагъэри Бахьсэн щызэригъэзыгъат, лэжьыгъэм и гур хуэкъабзэт. Арщхьэкlэ 1942 гъэм и мазаем ар дээм ираджащ кьулыкъу щищIэну. Ящэ щыкIэ Осетие Ищхьэрэм хьихь Беслъэн кьалэм яшащ. Иужькlэ, Орджоникидзе (иджы Владикавказщ) ягъэкIуащ.

Кьуэш нэхьыщIэ Гъумар и гукъэкIыж

Мулид здэщIыбэ зэ частым и штабым (Орджоникидзе) мызэ-мытIэу ди адэр кIуат, абы Iущат, епсэльат, ауэ зэман дэкIыу щытригъаэзэм, «Командиру едгъэджэну Куйбышев дгъэкIуащ», - кьыжраIащ. Дыкъэзыгъбжьат, мащIэуи дыгуэват. Арщхьэкlэ, мыгувэу письмо кьытхуэкIуащ. Мулид кьытхыгъат: «Псори тэмэмщ, Куйбышев кьалэ дэт дзэ училищэм дагъэкIуэтп, еджапIэр нэгъуэщI щыпIэ яхьауэ жаIэри, кьэдгъэзэжащ. Си кьулыкъум щыпIзощэ Орджоникидзе. Фымыгузавэ».

Апхуэдэу, 1942 гъэм и гъэмахуэм нэмыцIэр ди щыпIэм кьихьащ. ЩыщхьэIу мазэм Альтуд кьуажэр яубыдащ, кьыкIэлыкIуу Бахьсэн, Налшык... адэкIэ Орджоникидзе лъэныкъуэкIэ ягъэзащ.

Альтуд щыщ Хьэпэнчлыв Хьусен жиIэжахэм щыщ

- Гынды гъу Мулид Орджоникидзе, кьулыкъу щищIэ дзэ частым, сыщыIуащIауэ щытащ, уеблэмэ дыдэпсэльылIат, фошыгъуэр щIакъуэ Iыхьэкlи кьысуэупсат. КьыдзэрыдыгуэмкIэ, а зэманым ирихьэлIэу Мулид хьуманпIэм и унафэщIт, апхуэдэ тыгъэ абы кьыхучищIынуи щыхуэзэфIэкIар арат. Гуапэу дыдэбгъэдэсат, ауэ нужькlэ абы сэ сыхуэзэжакъым. Сытуи зауэ гущIэгъэунэшт! Фронтым Iутхэм кьытхуихуэрт махуитI-щыкIэ ерыскъы хуабэ щыдмышх, псыри кьыдэмэщIэкIырт. Хэжъуадэхэм я гугъу умыщIыхьэ.

Зауэм нэхъ и гуащIэгъуэм

1942 гъэм и кIэм, дыгъэгъаззэм, советыдзэм бийр Кавказ щыналъэм ирихужу щидзащ. Зи ныбжьыр илъэс 20 фIэкIа мыхьу Гындыгъу Мулиди яхэтт Орджоникидзе деж кьыщыщIэдзауэ ди хэкур хуэзыщIыжхэм. Нарткъалэ кьагъэкъэбзауэ, Бахьсэнкlэ дзэ плъыжьыр кьыкIуэцIрыкIырт. Бахьсэн хуит кьащIыжауэ кьалэм дэкIрэ пэт, биим и кхъухьлъатэхэм шэр кьрагъэльэлъэхыу хуежьащ. Мулидрэ и гъуса щыгухумрэ гум и лъабжьэм зыщIадзащ. Псори щызэтеувыIам кьалъэгъуащ Мулид уIэгъэ хьэлъэ зэрыхъуэр. ЩIалэр зыщыщIыр ящIэртщ, щыгухум и пщэ дальхьащ икIэщIыпIэкIэ унэм иришэлIэжыну. Арщхьэкlэ ажалыр нэхъ псынщIэу кьызэрагъэпэщащ икIи Японием кьраша я гъуащхьауэ Сайтэ Йосуке Зинович Дмитрий IэщIэкIри, топыр Коченковым щхьэпридзащ - 1:0.

Загьэпсэхуным и пэ кьихуэу топ кьызэрыхудатэкIам Шыпшыр игъэгубжьащ - мы зэIущIэм мыхьэнэ лъэпкъ имыIэжми, и щIалэхэр кьыхагъэщIэну ар хуейтэкъым. ЕтIуанэ Iыхьэм кьыщихьэжым абы футболистищ зэуэ ихьуэжащ. Абы къигъэльагъуэрт «Спартак-Налшыкыр» ерыщу зэребгъэрыкIуэнур. Апхуэдэуи къэхъуащ. Арщхьэкlэ куэдрэ зэгъэсэу кьымыхьэу «Уфа»-м пэщIагъэувахэр щIагъуэу зэгурыIуэртэкъыми, Iуэхум зыри кьикIакъым. Абы щыгъуэми хэгъэрейхэм бжыгъэр ягъэбэгъуэным мащIэ дыдэщ иIэжар - Карлос Диегэ зэуа топыр гъуэм и пкъом кьигъэльеижащ.

Арати, 1:0-у «Уфа»-р текIуэу зэIущIэр ихуащ. Абы и фIыгъэкIэ, хэгъэрейхэм еханэ увыпIэр яIыгъыу зэхьэзэхуэр кьрахьэлIащ.

Ящэ дивизионым и иужьрей джэгугъуэм ирихьэлIэу зэхэмыкIауэ кьэнар ар зрагъэбгынэну етIуанэ командэрат. Ящэу ар зи натIэ хъуа «Волгарь»-м «Химки»-р эдиськъым. Буйтрагэ хэгъэрейхэм я гъуэр хигъэщIэным зы мащIэ дыдэщ иIэжар, арщхьэкlэ «Уфа»-м и гъуащхьэтет Барановскэм и Iэзагъ лъагэр кьызэыхуихри, топым кьригъэгъэзащ. Ар гущIыхьэ зыщIхуэ хьэщIэхэр зэщIэувыIыкIащ. Ар уфадэсхэм Iэзэу кьагъэсэбэпри, еБгъэрыкIуэныгъэ псынщIэ кьызэрагъэпэщащ икIи Японием кьраша я гъуащхьауэ Сайтэ Йосуке Зиновичэ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **ЖЬэХЭмыкIуу Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Щирдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыгъэ секретарь), **Исэпан Залинэ, Къардэн Маритэ, НэщIэныджэ Замир, Хьэжыкъарэ Алик, Щхьэщэмыщ1 Иэз.**

Къыдзэгъэкlэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ кьыдагъэкI.

360030, Къэбэрдей-Балькъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и гъуэгу, 5, ещIапlэ къат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Iуэхуэхэмкlэ - 42-22-86; кьуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 42-57-59; щнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэкъуэ Iуэхущапlэхэм ядэлажьэныкIэ - 42-60-53; хъыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ письмохэмкIэ - 42-22-88; егъэджакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериемкIэ - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iуэхущапlэм - 42-26-41; сурэттехьэ - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжыгъэхэм, кьыщаIэта Iуэхугъуэхэм я нэжагъыныкIэ ахэр зытехьэм ирегъэжьа яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху епльыкIэр зэтекуэ зэпыту щыткъым.

Газетыр Iэ тезыдзаэм яхуэхьынырэ и щIэ дольщ КъБР-м федеральнэ щIэныгъэмкIэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэзаэм и 16-м Печатым и хунтынигъэр хъумэныжкIэ Къэбэрдей-Балькъэр щIыналъэ IуэхущапlэмкIэ №П-0065-м щIэту ятащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

«Тетраграф» ООО-м щытредзащ.

КъБР, Налшык къалэ, Лениным и щIэкIэ щыIэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы къыдэжьыгъуэм елэмыхьащ: жэуап зыхь **секретарым и къуэдзэ Къаншокъуэ Элэ, редакторэ Текlуэ Зарет, корректорхэр Щоджэн Инэ** *(1, 4-нэ нап.),* **Щоджэн Заир** *(2, 3-нэ нап.),* **корректорхэм я дэIыныкъуэгъэ Мыргэкъан ФатIимэ.** *КомпьютеркIэ газетым и тепльэр ящIащ* **Ныр Саидэ, Мэлбахьуэ Анжелэ,** *сурэтхэм елэмсар* **Бицу Жаннэщ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Iэнатlэм щагъэхьазыращ.

Газетым Iэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытредзар сыхьэт 20-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 5.121 ● Заказ №1287